

კავკასიის ხალხთა მეცნიერებათა აკადემია
ACADEMY OF SCIENCES OF THE CAUCASIAN PEOPLES
АКАДЕМИИ НАУК НАРОДОВ Кавказа

ილია გაბულაშვილი

თქმაცუბა ესთერზე

მბრუნული ტრადიცია და მიმოხუნი არსი

מגילת אסתר

წინასიტყვაობა

წიგნი სხვადასხვა დროს შესრულებული სამი დამოუკიდებელი გამოცემა შეიქმნა: "თქმულებანი ეთიოპზე ეგრადელ ტრადიციას და მითროს" (ანუ "ეთიოპის წიგნი უბუნების კულტურის შესახებ"), "რამდენიმე სიტყვა ზერიკაოს-ვეფხისტესის შესახებ" და "სიგრიანის" ხალხური ჯიშების ზოგიერთი სახის და მითების შესახებ". ერთი საერთო სათაურით "ეთიოპის წიგნი უბუნების კულტურის შესახებ" მათი ვიზიონარული გამოცემა იმან, რომ მხატვარად ისინი გარკვეულ ნათესაობას ამკლავებენ და ხელს ეწევიან ერთმანეთის უფრო ღრმად გაანერგვას და შესწავლას.

"თქმულებანი ეთიოპზე" ბოლოს ერთ-ერთი მშენებელია. დიდილი ლიტერატურა მასზე შექმნილი. სხვადასხვა კუთხით მრავალ ავტორს მოუწოდებდა კვლამ "თქმულებანი ეთიოპზე" ზოგიერთი უკრძო საკითხების გარკვევის მიზნით და უმარად სრულად საბირთვიანი მოსაზრებლები გამოთქმულია.

"თქმულებანი ეთიოპზე" და მასში მოთხრობილი ამასი მჭიდროდ არის დაკავშირებული ეგრადელ ხალხის რელიგიურ ფილოსოფიასთან და ამდენად იგი დღევანდელი ავტორი და მოქმედა. ეს კიდევ მეტად ზრდის მისდამი მუცნიერულ ინტერესს.

გთავაზობთ "თქმულებანი ეთიოპზე" უსათუესი სახეების და მითების ჩემი ინტერპრეტაციის ისტორიული ფიქსების ძიების გადასახედვად. შესაძლოა ცალკეული მოსაზრება ჩემსა უნებურად რომელიმე სწავლის შესხვედლების ანალოგიური აღმოჩენდეს, მაგრამ მოლოდინში შემოთავაზებული კონკრეტული რამდენადც ეს ჩემთვის ხელმისაწვდომი წყაროების გათვალისწინებით ვიცი. სრულად ასევე და არსებულად განსხვავებულია.

ერთი უზრუნველად რაც ახლავს ბოლოს ნებისმიერი საკითხის მუცნიერულ კვლევას, არის ის, რომ საზოგადოების რელიგიური საწილი, მჭიდროდ განიცდის და სუბიექტურად აფასებს ასეთ გამოცემაებს. ცხადია, მე დღის პრაქტიკებით ვეფხობი საზოგადოების ამ საწილის რელიგიურ განზრახვებს და ერთხელად ვეფხობი მათ. მაგრამ უფლებას ვიკავებ წინ დავაცვი კვებმარტების ძიება და მოსარული ვიქნებოდი თუკი მოკვლავებულ წევრს შეეძლებოდა ამ ძიებაში. ჩემი მიზანია არა ბოლოს ამ ამ თუ იმ რელიგიის კრიტიკა, არამედ უბუნების კულტურის შესწავლა. ამ თუ იმ სახის თუ მითების ისტორიული ძიების წარმართვა, ამ თვალსაზრისით, ბოლოს დღე და ხანტრეკო მასწავლს იძლევა და მას მომართავს კულტურის ისტორიით დანტრეკებული კვლას სწავლული. ამ შემთხვევაში, მე არც გამოძალინი ვარ და არც პირველი. უბუნებებს, რომ სალი აზრი სადღიოდ მათი იტყვის თავის სიტყვას.

მეტი შესაძლებელი არ უნდა იყოს, რომ მსჯელობა ეგრადელ ეგრადელი და ქართული კულტურების ურთიერთშეხირობისათვის ანალიზის შედეგად ვითარდება ნამოძიში. ამისთვის ხელშეწყობდა არ მომხმართავს. საჭე იმისა, რომ ქართული მასალა საშუალებას იძლევა შედეგად მოქმედოს "თქმულებანი ეთიოპზე" არაერთი სახის თუ მითების ისტორიულ ძიებას. ამას გარდა, ის შედეგებით ნაკლებად არის (არაოცხად) საერთაშორისო მუცნიერულ მამოქცევაში. ანალიზების სხვა ხალხთა კულტურის ისტორიოდ ამდებამ თუკი აუარად, რადგან ეს განზრდა ნამოძიში მოქცეობდა. ამასთან სხვა ხალხთა კულტურული მონაოცარი მდარბობი ხელმისაწვდომი დანტრეკებული მეთხველსასაყის და მათ საჭიროებისამტრეკი იხდევს იათვის. რასაც ვერ ვიტყვიდი ქართული მასალის მძიში.

გთავაზობსწიგნი, რომ ნამოძიში მშიშველიუნად შემოკლებულია. რის გამოც რაც საკითხებზე მსჯელობა ზოგიერთ სესესტრეკ სასათის ატრეკს.

სრულად და სწორად აღწეს შემოთავაზებული მოსაზრებების უსკვლეს კულტურაში კარგად განსწავლულ მეთხველს შეეძლება ეს წიგნი უსკვლესად მათსა გათვალული. თუკი დანტრეკების შემთხვევაში ფართო მეთხველს ხალხიოდებუც იათვის მასში მოსათვის საჭირო კონდა.

ასეთი რთული ნამოძიში უსკვლესი ვერ იქნება მოსარული ვიქნებოდი ნებისმიერი კონტრეკული სასათის შემსწიგნი, თუკი მეთხველს და არ დისარება და მას მოსწოდება.

წიგნის გამოცემაში დიდი წვლილი მიუძღვით ეგრადელად მთარმუნებებს იესაც მამისთავლეს, შალამ დიკოს, ზურამ კიქნაძეს, აბრამ მამისთავლეს.

წიგნი "თქმულებანი ეთიოპზე" განსაზღვრული იყო გამოცემალი რუსული ენაზე, არა მხოლოდ რუსი ეთიოპების, არამედ სხვა ქვეყნის მეთხველთათვის, მაგრამ იმდებურთ მთხვეების გამო წიგნის გამოცემა ვერ მოხერხდა. ამდებამ წიგნი გამოხდებულა ქართულ ენაზე.

სტრუქტურული მჭიდროდ კვლას მთარმუნებელი ავტორების შემეყნა წიგნის შემდგენლობაში. მაგრამ თანხების უკმარისობის გამო ეს ვერ მოხერხდა. მხოლოდ ეგრადელად მთარმუნებელი შალამ დიკოს იქნება წიგნი შეყნალი. ასევე ზურამ კიქნაძე მძიშია - ახალ გამოცემაში შეეცდება ავტორი და წიგნი შემომათ ფართო მასშტაბით გავრცელებას.

რედაქტორი:
დარეზან ბაბრიამ

თ ქ მ უ ლ ე ბ ა ე ს თ ი რ ზ ე

1. ეს მოხდა ახაშეგროზის დღეებში. იმ ახაშეგროზისა, რომელიც მეუბოდა ას ოცდაშვიდ სამსაგროზე ინდოეთიდან გაოთხისამდე.
2. ამ დღეებში, როცა დაედდა მეფე ახაშეგროში სამეფო ტახტზე შუშანი, დედაქალაქში.
3. საყუბო მეფისთვის შესამე წილს გაუმართა ნადიმი საყის მთაგროებსა და მსახურებს, სპარსეთისა და მდომის დასტორის მხედრთა მთაგროებსა და სამსაგროთა გამგებლები მის წინაშე წარდგინენ.
4. ანებობდა საყის სურდადის ომში, ბრწყინვალეობას მრავალ დღეს ას ოთხმოც დღეს.
5. ამ დღეს დასასტორის გაუმართა მეფემ მთელ ხალხს, ონც კი იყო შუშანში, დედაქალაქში, დედსა და პატარას შვიდღამისა ნადიმი მეფის სასახლის ეზო-საბადნაროში.
6. დღევადრეგანი და სურათი ბაშეგროლის ქსოვილები, ბოსონისა და ბოქსიდურის ზონარებისა იყო მამაგრობული, ეგრეც ხლის რეგლებზე და მარმარალოს სეტებზე ოქროსა და ეგრეც ხლის საწოლები (იდეა) აღოსტურ სოსანიხურ, ზურმუხტინად და შაე მარმარალოს უქოლზე.
7. და სასმელს ოქროს სასმისებთა სეამდენ ნაოფურადი სასმისებთა უხეად იყო სამეფო დეინო, მეფური, ხელაშლოლობისა.
8. სეადენ წესისამებრ, დაძალებს გარეშე, რამეუ ასე დაუდენა მეფემ საყის სახლსაშინაელებს რასა აღესტოლებნათა; სათაფელი კაცის სურვილი.
9. ეამთ დედოფალზე გამართა ქალთა ნადიმი მეფე ახაშეგროზის სასახლეში.
10. მეშვიდე დღეს, ოდეს ღვთის გამხარულად გული მეფისა უბრძანა მეკუბანის, ბიზეთის, ხარბონის, ბოგათის, აბაგათის, ზეარის და ქარქასს - შვიდ სატურისს, რომლებიც მსახურებდნენ მეფე ახაშეგროზს.
11. მოეცანა; ეამთ დედოფალი მეფის წინაშე სამეფო გვირგვინთა, რომ ქრეცენბრა ხალხსათვისა და მთაგროსათვის მისს მწეცნოებდა, რამეუ ის იყო კეთილსაზურ.
12. არ იმება ეამთ დედოფალმა მისელა მეფის ბრძანებთა, სატურისების მიერ რომ ეუწყა მეფე ფრად განჩინდა და მძინერებდა აღოსტო მანში.
13. და უხურა მეფემ ბრწყინვალეს, დრო-ეამის მცოდნეთა, რამეუ ასე იყო მეფის ჩეულებთა სათბარობდა კინონ-სამართლის მცოდნეთა წინაშე.
14. მის შინაკაცებს წარმოადგინდნენ: ქარშენა, შეარათ, ადმთა, საოზში, შერესა, მარსენა, მეშუხანი, სპარსეთისა და მდომის შვიდი მთაგრონი, მეფის შარისმწოდლებლთა, საწეცთო პირეულ ადგილზე მსხლმონი.
15. როგორ მოეუქცეა ეამთა დედოფალს, კანონის მიხედეთა; რომ არ შეატარდა მეფე ახაშეგროზის ბრძანება, სატურისების მიერ რომ ეუწყა.
16. და სეცა მეშუხანმა მეფესა და მთაგროებს წინაშე არა მხოლოდ მეუცხლისა და დანამაშაულდა ეამთ დედოფალს, არამედ ყველა მთაგროსან და მთელი ხალხის წინაშე, რომლებიც კი მეფე ახაშეგროზის მთელ სამსაგროებში ცხოვრობენ.
17. რამეუ მიწებდა; დედოფლის აბაგი ქალებს და დაამცირებენ საყიანს, ქმრებს საყიანთა თვალში, ამ სქისთა მეფე ახაშეგროზმა ბრძანა ეამთ დედოფლის მიუცან საყის წინაშე არ მიუცდაო იყო.
18. და აწ სპარსულ და მთელი მთაგროთა ცოდნის, რომლებიც ოსმბეს დედოფლის სქისელთა, იგოიეს გეტეინ მეფის მთაგროებს, საქმო უბაგობდა და მძინერებდა შეცხედა.
19. იყო მეფისათვის კეთილსაზურეულთა, გაიცა მისგან სამეფო ბრძანება საწეცთოს სპარსეთისა და მდომისა კანონებში და არ გაუქმდეს, რამეუ აღარ შეუდგეს ეამთა; მეფე ახაშეგროზის წინაშე და მის დედოფლობისა მეფე სებას მისცემს, მასზე უმბოძის.
20. და მოიანმენა მეფის ბრძანებას, რომელიც გაიცა მთელ მის სამეფოში, სუქცა ვრცელთა იყო და ყველა ქალი საყის ქმრის მთაგრეს პატეის, უფროსადან უმცროსამდე.
21. მოიწინათ ეს სიტყვა მეფესა და მთაგროებს მეშუხანის სიტყვისამებრ მოიქცა მეფე.
22. წარუტენა წყობლები, საყუბოს ყველა სამსაგროში, სათაფელ სამსაგროში მისი დამწერლობისამებრ და სათაფელ ხალხისა მისი ენისამებრ, რამეუ ყოველი კაცი განტებლობდა საყის სახლში და ლაბარაკობდა საყის ხალხის ენაზე.

თ ა ვ ი მ ი რ ა

1. ამ ამბების შემდეგ, როცა დაეცრა მეფე ახაშეგროზის რისხეა გაოსტენა მან ეამთა, რაც მან გააცეთა და რაც მასზე გადაწყდა.
2. და სეცეს მეფის მხლებლებმა, მისმა მსახურებმა; მოუცხბონ მეფეს ახალდასრდა ქალწულთა, კეთილსაზურთა.
3. დაადგინოს მეფემ განსტრეულებელნი საყის სამეფოს ყოველ სამსაგროში და შეტრბონ ყველა ახალდასრდა ქალწულთა, კეთილსაზურთა, დედაქალაქ შუშანში, ქალთა სასახლეში, და საბარბონ მეფის სატურისის, დღავთა მკეცლს ატებს და მეფეა წესდაცვლებლთა.
4. ქალწული, რომელიც მათების მოწინებთა მეფის თვალში, ადვილად მისცდა, მოიწინა ეს სიტყვა მეფეს და ასეც მოიქცა.
5. იყო ერათა ებრაელი, კაცი შუშან დედაქალაქში, სახელად მორეცია; იქ აბრისა, მისა შინისა, მისა კონისა, ბეწამსტელი.
6. რომელიც განსტრედა იყო იერეშელისმდინ განსტრეცლთა შარის რომელიც დააჯეცეცეს იფთხისასან, იფთხისა მქეცლთა, ერათად, რომელიც განსტრედა წევხანდერეცარმა, ბაშელის მქეცე.
7. ის იყო აღმწავლთა საყის ბრძანებლთა, ადამისთა, არე ესაგროთა, რამეუ იმას და დედა არ მიეცა მას და ადამისათა მწეცნოებთა და კეთილსაზურთა იყო ეწასტელი; ქალი, როცა დედა-მამა გარდაეცვდა, მორეცია იყო საყის ასოცელ წამბოქეცლთა.
8. როცა გაეცხელა ექნა მქეცის ბრძანება, შეტრბა მრავალი ეწასტელი; ქალი შუშან დედაქალაქში, ქეცის ხელთა და მთავრების ესაგრო მქეცის სახლში, ქეცისასან, დღავთის მკეცლთა.

9. ვმწარმოებ ქალბა ჰეკვის სიკლბა შეწკადებდა მოხიბვლა. ისწრაფა მისათვის მიყვა ნელსაცხებელი და ულვაჯი სანკვევისა აგრეთვე შუადი რქველი მხველია მიყის სახლიდან და მის სხველებთან ერთად სალაყო სახლის უკეთის საღვრებში გადაიყვანა.
10. არ გაამტლებდა ესაურმა თავისი ხალხი და სამზობლო რამეთუ უბრძანა მორღებამ არ გაემტლებინებია.
11. ყოველივე ვიდრე მორღებამ სალაყო სახლის ეზოს წინ. ესაურმა ჯდამრეულობის შესატყობად და გასაგებად რა შეეძახა მას.
12. როცა მოუწედა ვმწარლო ქალის რიგი მეუვე ახაშეუროშამ შესაველიდა თორმეტი თვის ბალოს. როგორც დაწესებული იყო ქალბისათვის რამეთუ ანე სრულდებოდა მათი გამშენებუების დღენა ექვს თვე მართის ზეთს და ექვსი თვი ბალსამონის და ქალბა ნელსაცხებელისა.
13. და მამონ ვმწარლო ქალს შევიდოდა მეყესთან რასაც კი მოიხიბოდა ყველაფერი ეძლეოდა მას თავისთან წასაღებად სალაყო სახლიდან მეყის სასახლიდან.
14. სალაყო ხანს შევიდოდა და დღითა ბრუნებოდა მეორე სალაყო სახლში. შაშგანის მეყის საჭურისის ხარბა მტყელობს ხელმეყესა. ყელავე ევლარ შევიდოდა მეყესთან. თუ მეყე არ ისურებდა მას. თუ სახველებთა არ მოუხიბოდა.
15. როცა მოაწია მორღებანს ბიძის აბიხაილის ახულის ესაურის. მეყესთან შესვლის რაგმა რომელიც ნაშეილება ჰქავდა მას არაფერი არ მოუხიბოდა გარდა იმისა რაც უხარს ჰქავდა. მეყის საჭურისისა. დიაცთა მტყელობა და თუ ესაური საყოფიანო ყველა მისს მხახეილის სიკლბა.
16. და წყაბილი იქნა ესაური მეუვე ახაშეუროშის სამეფო სახლში მეათე თვეს ანუ ტებეთის თვეში. მისი მეყობის მეშველი ველს.
17. და შეუკარდა მეყის ესაური ყველა ქალაგან. სანდომიანობა და წყალობა პოევა ყველა მის წინაშე წადლარ ქალწულზე მეტად და დაადგა ათეზე სამეფო გურიერი და ეაშისი ნაცხლად გადადგომისა.
18. და გუშარათა მეყე დიდი ნადირი მარღი თავის მათაფრისა და მხახეიების ესაურის ნადირი. და შეუხიბეს ქვალსახადები სამათაფრების და მეყური ხელაშეილობათა გასკა სასკურებისა.
19. როცა ქალწულები მეორედ შეიკრიბეს. სამეფო კარიბესთან აჯდა მორღებამ.
20. ესაური კი არ აძლავებდა თავის ხალხსა და სამზობლოს. როგორც უბრძანა მას მორღებამ და ასრულდებდა ესაური მორღებანს განკარგულებას. როგორც იმ დროს როცა მასთან აღსასრულდად იყო.
21. იმ დღეებში. როცა სამეფო კარიბესთან აჯდა მორღებამ. განრისხდნენ ბრგანში და თიერეში. მეყის თრი საჭურისის ზღერბობის მტყელები და მეუვე ახაშეუროშის ხელყოფა განმრზახეს.
22. ეს ამავე შიკტი მორღებამ და აუწყა ესაურ დედოფალს. ესაურმა მორღებანს სახელისა მთახიქნა მიყეს.
23. გამზობილები იქნა ეს სამეფო რომელიც დადასტურდა და ორიენში ხეზე ჩამაძკიდეს ეს ამავე ჩაიწერა წიგნში მეყის წინაშე

თავი მსამე

1. ამ ამატების შემდეგ გაძლიდა მეუვე ახაშეუროშმა ჰამან ჰამედასის ძე. ავაგიელი. აღამალა და დადგა მისი საეაფრთო ყველა მათარზე მაღლა ვინც კი მასთან იყო.
2. მეყის ყველა მხახეი. ვინც კი თუი სამეფო კარიბესთან. მუხლს იყრიდა და ათეყანს სცემდა ჰამანს რამეთუ ანე ბრძანა მასზე მეუვე მორღებამ კი მუხლს არ იყრიდა და ათეყანს არ სცემდა.
3. მხახეილი. სამეფო კარიბესთან რომ იყენენ მორღებანს ვუნებოდნენ: რად არღვევ მეყის ბრანტებს შენ?
4. ვუნებოდნენ მას დღითა დღე და არ უსმენდა იგი მათ. აუწყეს ჰამანს რათა ენახათ. მტყევე იყო თუ არა სიტყვა მორღებანს რამეთუ აუწყა მათ რომ ებრული იყო თითონი.
5. იხილა ჰამანმა რომ მორღებამ მუხლს არ იყრიდა და ათეყანს არ სცემს მას. და ჰამანს აღოესო რისხეთა.
6. მის თიკლს დამამკობრებლად ქიქნა მარტი მორღებანს ხელყოფა. აუწყეს რა მას მორღებანს ხალხის შესახებ განსახება ჰამანმა მოერა მარღი ენახილობა. მორღებანს ხალხი ვინც იყო ახაშეუროშის მიერის სამეფოში.
7. პირველ თვეს არ სიხანს თეუში. ახაშეუროშის მეყობის მეათრმეტე წილის დასწყის ფურისს. ასე წილისურა ჰამანის წინაშე დღითა დღეცხედ და თიკლს თიკმედ. თორმეტი თიკმედ. ასე ადარის თეუმილი.
8. უხარბა ჰამანს მეუვე ახაშეუროში: არის თრია თუი. მთმობრეტული და გამთესული ხალხების შრისის შენი. სამეფოს მიერის სამათაფრებში. მათა კანონი განსხეულება ყველა ხალხის (რჯელისაგან) კანონიდან და არ იწიკლებენ მეყის კანონებს არაფრად ულრათ მეყეს მათა დატოვება.
9. თუ კეთილ იწიკნენს მეუვე დასწყის მათა განადგურება. ათი ათას ტვალანტ ვერცხლის აქონში საქმის აღმსრულებელთა ხელთა რომ სამეფო ხანძანს შეიტანონ.
10. მეუვე წამორი ხელდან ათესონ ბეჭედი და მისცა ჰამან ჰამედასის ძეს. ავაგიელს. ებრავლას მტერს.
11. უხარბა მეუვე ჰამანს ვერცხლს გეძლევა და ამ ხალხს მომეცევი ისე როგორც ვებრებო.
12. მოხიბეს მეყის მწერლები პირველი თვის მეკამეტე დღეს და ყველაფერი დაიწერა. როგორც ჰამანს უბრძანა მეყის მათაფრებს. ყველა სამეფოს განკებელს. ყოველი ხალხის მათაფრს. ყველა სამათაფრის თავისი დაწმწრობითა და ყოველ ხალხს თავის ენაზე მეუვე ახაშეუროშის სახელით დაწერა და სამეფო ბეჭდით დაბეჭდა.
13. დაეგ ხანა წარღვიბის მალმობრილობა ხელთა მეყის ყველა სამათაფრისში. რომ გაველიტათ. დაეხიკათა მოესათა ყველა ენაველი. ვმწარლოდან მოხუკამედ. დედაწულიანად. ერთ დღეს. შეთარმეტე თვის შეკამეტე დღეს. ასე ადარის თვის და წარეტყათა მათა მთინდარა.
14. წიგლის შინაარსი კანონისამებრ უნდა გადაევათ ყოველ სამათაფრის მიერის ხალხისათვის. რათა მზად ყოფილიყნენ ამ დღისათვის.
15. მალმობრილობა გაეძენეს მეყის ბრანტეთა აჩქარებულს და გაეცა ბრანტებულსა დედაქალაქი შეუნიში. მეუვე და ჰამანს დასიხტენ სასიხლად შეუწარქალაქი კი დამწერლობამი მოაქცა.

თავი მსამე

1. მორღებამ შეიკრი ყველაფერი. რაც მისდა შესძინა მორღებამ თავისი სამსიკლი. ხაყცა მისი საკარი დაიბარა. გაეფა შეიკრულ ქალაქში და დღის და მწარე დაადგომის დადადებდა.

2. მიუდა კარიბჭემდე, რამეთუ არ შეიძლებოდა მეუის კარიბჭეში ჩაბის სამოსილია შესვლა.
3. ყველა სამათროში, სადაც კი მეუის ზრძანება და განკარგულება აღწევდა, დღითი გლეხთა მარხვა გოვდება და მოაქნა იმპრობა ებრაელის ძაძი და ნაცარი მზავლის ვით ქვეშადად.
4. მოუდინებ ესაერის მხეველნი და სატურსინი და უამბეს მას და დღეოვალთ ფრად შეჩრწუნდა და წარზანა სამოსელნი, რომ შემოსილოთ მოედება და გაქრო ძაძი, მაგრამ არ მოალო.
5. იხმო ესაერმა პაახაი, მეუის სატურსინსაგანი, რომელაც (მეუემ) მოჰინა მას, და უბრძანა შეეტყო მორღებთასა: რა არის ეს და რის გამოა ეს?
6. წაუდა პაახაი მოედნისაკენ მორღებთასანი, რომელაც სამეფო კარიბჭის წინ იყო.
7. მორღებანი აუწია მას ყველავენი, რაც შეეზახა, და ამბავი იმ ევრეხელსა, რომელაც უნდა აეწონა პაახის სამეფო ხაზინისათვის ებრაელთა განკარგულებლად.
8. და დავწროლი ბრძანებულების მანარსიკ, შემანში გაიქა მათ განსანადგურებლად, მისცა მას, რომ ქრებნება ესაერისათვის და ეუწყებინა მისთვის ებრძანა მას მეუესთან მისილა, მასთან მუდარა და პატეივის გამოთხოვა სათვის ხალხისათვის.
9. მოუდა პაახაი და მოუახრო ესაერის მორღებთას ნაიქეამი.
10. ესაერმა უბრა პაახის მორღებთასთვის ებრძანებინა (ეუწყებინა)?
11. მეუის ყველა მსახურმა და მეუის სამთაფროების ხალხმა იცის, რამეთუ ყოველი კაცი თუ ქალი ეინც კი დაუძახებლად შევა მეუესთან შიდა ენოში, ერთი მოსკედინებული განაწნი აქეს მას, მხოლოდ ის იყოცხლებს, ესაც სათვის ოქროს ქერხის გაუწოდებს მეუე მე კი ოცდაათი დღეა, რაც მეუეს არ დაუეძახებარ.
12. აუწყეს მორღებთას ესაერის ნაიქეამი.
13. მორღებთამ ესაერის პასუხად აქეა: ნუ ფაქობ შენს სულში, რომ მხოლოდ შენ გადარბები მეუის სახლში მთელი ებრაელთაგან.
14. რადგან თუ დაღუეუბთა დაღუეუბები ამ დროს, სხვა მხრიდან წარმოიღებდა ებრაელთათვის შეება და ხნა, ხოლო შენ და სახლებელი მამაშენისა დაღუეუბთა ეინ უწესი, აქნებ ამ ეპიასთვის ვეუე დღეოვალბა?
15. და აქეა ესაერმა მორღებთას პასუხად:
16. წაღა, შეტრბე შემანში მცხოვრებელთა მთელი ებრაელთა, იმარხულეთ ჩემსთვის, რა ტამოა და არ სეაა სამ დღეს, არც რამისა, არც დღისათა მეუე უმარხულებ ჩემი მხეველბთა, მერე შეეალ მეუესთან, სურცა ეს კანონბრეუე თუ დაუღუეუბები, დაუღუეუბი.
17. წაედა მორღებთა და აღსრულა ყველავენი ისე, როგორც ესაერმა ამქა მას.

თავი მესამე

1. მესამე დღეს დღეოვალბად შემოსა ესაერი და მეუის სახლის შიდა ენოში გაქრდა, მეუის სახლის წინ, მეუე კი სათვის სამეფო ტახტზე ოცდა სამეფო სახლში, სახლის შესასვლელის პირდაპირ.
2. იხილა რა მეუემ ენოში, დღეობი დღეოვალთ ესაერი, სანდობანობა პოევა ესაერმა მის თვალში და გაუწოდა მეუემ ესაერის ოქროს ქეუხი, რომელაც მას ხელა, პქინდა, მოვახლოვდა ესაერი და შეეხო ქეურთხის თხემს.
3. უახრა მას მეუემ: რა გნებავს, დღეოვალთ ესაერი? რა სათხოვარი გაქეს? ნახევარი სამეფოც რომ მისოხო, მოგაცემს.
4. ესაერმა უახრა: თუ კეაილასსურველსა მეუისათვის, მობრძანდნენ მეუე და პაახი დღეს ნადმიზე, რომიოც მთავრადე მას.
5. ბრძანა მეუემ: ააიქეამი პაახა, რომ აღსრულდეს ესაერის სიტყვა, მიუდინენ მეუე და პაახი ნადმიზე, რომიოც მოამხადე ესაერმა.
6. უახრა მეუემ ესაერის ღეინის სმის დროს: რაა საეედრებელი შენი? მოგაცემს შენ, რა სათხოვარი გაქეს? ნახევარი სამეფოც რომ იყოს, აღსრულდება.
7. ესაერმა მოუგო: და უახრაა ამა, ჩემი სათხოვარი და ჩემი საღადებელი:
8. თუ სანდობა ებოეე მეუის თვალში და თუ მეუე კეაილასსურველსა მეუისათვის მომცეს ჩემი სათხოვარი და აღსრულბთ ჩემი საეედრებელი, მოუდინენ მეუე და პაახი ნადმიზე, რომელსაც მათ მოუწმადებ ხეაღ აღვასრულებ მეუის სიტყვისამებრ.
9. გუდაა იმ დღეს პაახი მხარული და კეაილავნებანი, მაგრამ იხილა რა სამეფო კარიბჭესთან მეოფე მორღებთა, რომელაც არ წაბრფდა და არც შერხა მას წინ, რისხეთა აღუესო პაახნი მორღებთას მამრათ.
10. პაახმა სათვის შეიქევა მიუდა სახლში, წარავლიდა და სათვის მტეობრბთი მოიწეა და სერეშიც - სათვის ცოლი.
11. პაახი მათ მოუევა სათვის სმადრბთა და დღეობის, სათვის მრავალრიცხოვანი ძეუბის ამბავს, როგორ განავდა იგი მეუემ და როგორ აღმალდა მთაერებზე და მეუის მსახურებზე.
12. აქეა პაახმა: არავთ მოუწევა ესაერი დღეოვალს ჩემს გარდა მეუესთან ერთად ნადმიზე, რომელაც მან მოამხადე ხეაღაც მწველოთ გარ მასთან მეუესთან ერთად.
13. ეს ყოველიოე არავრად მორღის, სანამ მე ეხედაე ებრაელ მორღებთას სამეფო კარიბჭესთან მცდომს.
14. უახრა მას ზეემში მისმა ცოლმა და მყოლმა მისმა მეგობრებმა: დაამხადებთმ მადალი, რომიოვდააწერბრბანი ხე და დღისათა უახრამ მეუესს მასსე ჩამოკდონ მორღებთა და მხარული წაღ მეუესსთან ერთად ნადმიზე, მოეწონა ეს სიტყვა პაახის და დაამხადებთა ხე.

თავი მესამე

1. იმ დღეს განკრია იფლი მეუესსა და ბრძანა მოეტანა, საიხსოვრო წიგნი - მატანე, და უკოიხადინენ მეუესს.
2. წაეწმა აღმონდა ჩანაწერი, როგორ ამხალა მორღებთამ ბოვანა და თქრემა, მეუის თრი ხატეონის, სდრობის მქეცდომი, რომელბოცე განისრახეს მეუემ ამაყურბთის ხელყოფა.
3. აქეა მეუემ: რა პატეუ და დიდება მთავრი ამისათვის მორღებთას? მთახსინეს მეუესს მისმა მსახურმა ექებმა: არ მთავესი არავრცია.
4. ეინ არის ეთხის? პაახნი მთადიდა მეუესს სახლის გარე ეთხში იმის სათქვლად, რომ ნახიყვლიათ მორღებთა ხესე, რომელაც მან მისთვის გაამხადებინა.

5. უპირის მყევს მისმა მსახურებმა: აპ. ჯამანი დგას უნოში აქცა მყევს: შემოვიდეს.
6. შერდა ჯამანი უხარა მას მყევს რა გაეუცხოათ კაცს. ეისს პატრონს სურს მყევს? აქცა საყის გულმა.
7. უის რიგებს მყევს რომ მჭერი პატოი მთავოს იქმს გარდა?
8. უისრა ჯამანმა მყევს: კაცს რომლის პატოიუც მყევს სურს. -
9. მოტანონ სამყო სამოსელია რომელიც მყევს შემოსისა და ცხენა რომელზეც იოდა მყევს. როცა სამყო გეოტონი დაადგეს მის თავს.
10. მყევს სამოსელი და ცხენი მყვისს ურათა წარჩინებულ მთავარაგანის ხელს და შემოსონ ის კაცი, ეისს პატოიუც სურს მყევს და შესვან ის ცხენზე ქალაქის მოედანზე და დაიბხონ მის წინაშე ასე დემარაობა იმ კაცს ეისს პატოიუც სურს მყევს.
11. უისრა მყევს ჯამანს ჩინაა ალექ სამოსელი და ცხენა როგორც აქცა და მოექცეს ებრავლ მორდებნას რომელიც სამყო კარბეუსთან ზის არ დასაც სიტყვა ყოველი. რომელიც უნ სიტყ.
12. აილა ჯამანმა სამოსელი და ცხენა შემოსა მოედება. შესეს ის ცხენზე ქალაქის მოედანზე და გაბეჯდა მის წინაშე ასე დემარაობა იმ კაცს. ეისს პატოიუც სურს მყევს.
13. დაბრუნდა მოედანს სამყო კარბეუსთან ჯამანი კი გაეცხრა საყისი სახლისაკენ. დამწუხრებულს და ათვანებრებულს.
14. უისრა ჯამანმა ზეურუმს. საყის ცოლის და მთელ საყის მეგობრებს ყველაფერი. რაც მას შეეძინა. უპირის მას მისმა ბრძებენმა და ზეურუმს - მისმა ცოლმა: სუე გუბრელას მოდგმასაა მორდებნას, რომლის წინაშე უნოში დურ დასძლეე მას. რამყო დამხოზთა დაეშობით მის წინაშე.
15. ეურ კოდეე დაჯანჯობდენ მასთან. რომ მყვისს სატოისონი მოედენენ და დაიპირეს ჯამანის მიყენა ნადომზე. ესაყრმა რომ მოაზნადა.

თავი მხვილი

1. მოედს მყევს ჯამანსაურა სანადომზე ესაყრ დედოფალსა.
2. უისრა მყევს ესაყრს ღენის სმის მყოფ დღესაც: რაა შენს სასიბოურა. ესაყრ დედოფალი? მოდკეცმა შენ რა არის შენს საყედრებოთ? ნახეურს სამყოიც რომ იოის - აესსრულდება.
3. მოედს ესაყრ დედოფალმა და მოახსენა: სუ ეძოეუ სანდობაა შენს აეაღმს. მყევს. და სუ მყვისსაყის კეთლსაყრელაა. მყევსაღმოსა მე ჩემს სულს იქმს სასიბოურა და ჩემს ხალხს იქმს საყედრებლმა.
4. რამყო გაუდრეზნი ეარა მე და ჩემს ხალხს გასანადგურებლად. მოსაკედონებლად და დასაალუპიკად. მორბელ და მტელბელ რომ გაეუადგოს. დაედებრებოლი. მაგრამ არ ღერს მყვისს სარადად.
5. აქცა მყევს ანაგეროშმა და მტოეო ესაყრ დედოფალს: ეინ არის იგი და სად არის. ეინ გაბეჯდა ამის ქვეყნა?
6. სიტყ ესაყრმა: მოხლექ და მტოეო კაცა ეს ბოროტი ჯამანი. 'მერწუნდა ჯამანი მყვისსა და დედოფალის წინაშე.
7. მყევს ალგა საყისი მრისხანებითა ნადომიდან და გაეცდა: სასახლოს ბღშა ჯამანი იდგა და ეედრებოდა დედოფალ ესაყრს. რამყო ისედა რომ მას ელოდა უბედურება მყვისსაკენ.
8. მყევს სასახლოს ბაღიდან სანადომი დაიბნაში. დაბრუნდა და აპა. ჯამანი ეშეებოდა საწოლზე რომელზეც ესაყრო იყო აქცა მყევს: რყო დედოფალაც უნდა დაბოროტოლოს ჩემთან სახლში? ეს სიტყვა აღმობხდა მყვისს პარს და დეუგარეს სახე ჯამანს.
9. აქცა ხარბინამ. მყვისს წინაშე მდგომმა ურმა სატოისისაგანმა აპა. ჯამანის სახლში დგას რომელდააწერათანი: ის ხეც. ჯამანმა რომ მოუმზადა მორდებნას. რომელიც კეთალი იდაპარაკა მყევსზე. სიტყა მყევს ჩამოკდეო იგი მასზე.
10. ჩამოკდეო ჯამანი ხეცე. მორდებნასაყის რომ ქიონდა გამზადებულს. და დაცხრა რისხეა მყვისსა.

თავი მხვილი

1. იმ დღეს მისცა მყევს ანაგეროშმა ესაყრ დედოფალს ებრავლა მტოის. ჯამანის სახლს. და მორდებნას წარსედა მყვისს წინაშე. რამყო გასაცხდა ესაყრმა. ეინ იყო ის მისთვის.
2. წამოა მყევს საყის ბეჭედი. რომელიც ჩამოაიყუა ჯამანს. და მისცა მორდებნას. და ესაყრმა ჯამანის სახლის გაბეჭდელად დანაშა მორდებნას.
3. ესაყრს გაბეჭდობდა დაპარაკს მყვისს წინაშე. დაეშობ მის ფერხასა წინ და სტოროდა ებრავრებოდა მას გაუეჭვლად ჯამანს გაეუადგოს ბოროტება და მისა სრახეა. რომელიც ებრავლა წინააღმდეგ გაიწერახა.
4. გაუწედა მყევს იქონის ეცრათის ესაყრს და წამოდედა ესაყრო და დადგა მყვისს წინაშე.
5. აქცა: სუ კეთლსაყრელაა მყვისსაყის. სუ სანდობისთანა მიბოუნა მის წინაშე. სუ ეარყისა ეს საქე მყვისს წინ სუ კეთლსაყრელი. ეარ მის აეაღმს. დასწეროს წერელას დაბოროტებულს (ბრანბნულურთა). რომელიც დაწერეს ჯამედასას მის. პაგაეიული ჯამანის ზრახეთს. ებრავლა გასანადგურებლად. მყვისს ყველა სამაყროში რომ არანა.
6. რამყოეო უთა: შეეძლო უბედურების ხილვა. რომელიც კოიებს ჩემს ხალხს. ეთა იაქლმის ჩემს სამშობლოს დაქოქოის ხილვა?
7. უისრა მყევს ანაგეროშმა ესაყრ დედოფალს და ებრავლ მორდებნას: აპა. მიეეეე ესაყრს ჯამანის სახლს. აეაღე კი ხეცე ჩამოკდეეს. რამყო ხელო მას ტრავლით.
8. აქცეს დაწერო. ებრავლებზე რასაც იმრებდა მყვისს სახლთა და სამყო ბეჭედას დაბეჭდეო. რამყო წერელა რომელიც დააწერა მყვისს სახლთა და დაიბეჯდა მყვისს ბეჭედას. არ გაუქმებო.
9. და მორწოეს მყვისს მწერლები. იმ უამის. შესამე აეყეს. ანუ სიყენის აეყენა. მის იყდამეაქცე დღეს და ყველაფერი ისე დააწერა. როგორც უბრანმა მორდებნას ებრავლებს. ჩამოაბრეს და გაეჭედაეს. და სამაყროთა მთავრებს - იმალყოფიდან უთარბათლექ ას იყდამეუდ სამაყროს. ყოველ სამაყროს საყისი დამწერლობითა და ყოველ ხალხის საყის: ქაწილ ებრავლებსაც მათი დამწერლობისამებრ.
10. და დაწერა მყევს ანაგეროშის სახლდას და დასეცა სამყო ბეჭედა და დაეწერა წერალები მტოისკების ხელთა.

11. იმის შესახებ, რომ მეფე ნებას აძლევს უბრძოლველად ყველა ქალაქში შეიკრიბონ და დაეცენ საფრანგულად დაიღვანონ, დასოცონ და მოსაბინაველად ძალადობრივად ხელში და ოქლქში, რომლებიც მათ მტრობდნენ, ბავშვები და ქალები, და მათა ქალები დაარბიონ.
12. არს დღეს მეფე ახაშუროშის ყველა ოქლქში - მყოფნივე სიყვითლე, ესე იგი, ადარის თვის მეცამეტე დღეს.
13. წყროლის ასლი ყოველ ოქლქს გადაეცა ბრძანებითა, როგორც ყველა ხელისაყვის განიჭებადებულს კანონს, რომ უბრძოლველად მზად ყოფილიყვნენ ამ დღისათვის საფრანგ მტრებზე შერის საძიებლად.
14. სამეფო ცხებებზე ამხედრებული შერისკეპი სწრაფად და ათავებულადვედრდნენ მდღაოდენ მეფის ბრძანებითა ხოლო კანონს განიჭოც უშუაშნად დედაქალაქში.
15. და მორღებნი მყოფისაგან გამოეცა აყვარ და ცისფერ ძვირფას სამეფო ტანსაცმელში გამოეწყობილი, დიდი ოქლქის გვირგვინისა ბისონისა და ძირველის მანტიისა და ქალაქი შუშანი იღებოდა და მხარაობდებოდა.
16. ებრძოლებს ქაირად, სინაზლად და სიხარულით, მხარაობდებოდა და ხეობა.
17. ყოველ ოქლქსა და ყოველ ქალაქში, ყოველ ადგილას, სადაც კი აღწევდა მეფის ბრძანება და კანონი სიხარული და მხარაობება სურვედა უბრძოლველად შერის ნადიმს და დღესასწაულს, რა ბევრი სხვა ერთ ღებებობდა უბრძოლვას, ენაშიაგან ებრძოლას შუშან შუაყრო ოქლქისა.

თავი მცხნარი

1. მყოფნივე სიყვითლე, არე ადარის მეცამეტე დღეს, ოდეს დადგა ერთ მეფის სიტყვისა და მისა ბრძანებულებისა აღსრულებისა, იმ დღეს, როცა უბრძოლველად მტრები ამხედრებდნენ მათზე დაუფლებას, პარსიას მოხდა, ებრძოლებო დაეუფლებინ საფრანგ მტრებს.
2. შერისკეპნი ებრძოლნენ საფრანგ ქალაქებში, მეფე ახაშუროშის მიერ სამხარაობებში, რაჟა ხელეყოი მათა უბედურების მადიებლნი ეყარვიან დადგა მათ წინ, რამეთუ მათა შუშან დედაც ხალხებს.
3. სამხარაობას მიუღო მათეფის, სატრადები და გამებებლები და სამეფო საქმეთა აღმასრულებლები, განაღდებდნენ ებრძოლებს, რამეთუ მორღებისა შუშან ხარა დედაც მათ.
4. რამეთუ დიდი იყო მორღებანი მეფის სასახლეში და მისი ამბავი ყოფიდა მიერ სამხარაობებში, რამეთუ ეს კაცი - მორღებანი, ყოფიდა და დიდი ხებობდა.
5. და ამოუღებეს ებრძოლებმა მთელს საფრანგ მტრებს, მახვდოს დარტყმისა, ვლეტდნენ და ანადგურებდნენ, აყვარებდნენ ეყრობიდან საფრანგ მძულეებს.
6. შუშანში, დედაქალაქში, გაუღებეს და განადგურეს ებრძოლებმა ხუასის კაცი.
7. ფარმანდასა, დაღუპნენ და ასუთას.
8. ფარმასა, ადგალას და არიდასა.
9. ფარმასა, არისას, არიდასა და იუსასა -
10. გაუღებეს ჰამან ჰამანდას იმს, ებრძოლეს მტრისა, ათი ძე ხოლო ნახარცხე ხელს არ გაიშვირეს.
11. იმავ დღეს შუშან დედაქალაქი შუშანში, მეფესთან, მიუღულას რიცხვებს.
12. უხარა მეფეც ესაურ დღესაყოფს: ხუასის კაცი და ჰამანის ათი ძე გაუღებეს და მისივეს ებრძოლებსა სატრადებო ქალაქი შუშანში, მეფის სხვა სამხარაობებში, რა გააკეთეს? რა სახიფათო, გაქცეს? მოგვცემა სოცე რა სადგომებზე გაქცეს? აღსრულებდა.
13. ათე ესაურმა: თუ მეფისათვის ეყარვლასაურებოდა, ხედავ მისცენ შუშანელ ებრძოლებს იმის გაკეთების უფლება, რაც დღეს გააკეთეს, - ხეც ნამოქიდონ ჰამანის ათი ძე.
14. ათე მეფეც: აღსრულებს ათე გაყავ ბრძანებულება შუშანში და ნამოქიდეს ჰამანის ათი ძე.
15. შერისკეპნი შუშანელი ებრძოლნენ ადარის სიყვითლეს მყოფანებზე დღესაც და გაუღებეს შუშანში სამასი კაცი და ნამარტვეთ საფრანგ ხელს არ გაიშვირეს.
16. შერისკეპნი დანარჩენი ებრძოლნი, რომლებიც მეფის სამხარაობებში იყვნენ, დადგინეს, რაჟა დაეცვათ საფრანგ სოცეხელ და მეღებობა საფრანგ მტრებსაგან და გაუღებეს საფრანგ მოშოლები.
17. ეს მოხდა ადარის სიყვითლეს მეცამეტე დღეს მყოფანებზე დღეს კი დამზიდდნენ და ნადიმისა და სიხარულის დიდ დადგაქვის ეს დღე.
18. შერისკეპნი შუშანელი, ებრძოლები მეცამეტე და მყოფანებზე დღეს ხოლო მყოფანებზე დღეს დამზიდდნენ და ის აქციეს ნადიმისა და სიხარულის დიდ.
19. ამისათვის უსურული ქალაქის ებრძოლნი, რომელსაც მეუღლობენ უგადებო ქალაქებს ადარის სიყვითლეს მყოფანებზე დღეს აღნიშნავენ მხარაობების ნადიმის, დღესასწაულისა და ენაშენებისა ნოახების გაგზავნის დღედ.
20. დაწერა ეს ყოველივე მორღებანი და წარუგზავნა წყროლები ყველა ებრძოლს, მეფე ახაშუროშის მიერ სამხარაობებში მცხოვრებთა ახლობლებისა და მორღებებს.
21. რომ დადგინათ საფრანგისათვის ადარის მყოფანებზე და მყოფანებზე დღე ყოველწლიურ სუხად.
22. რაჟა აღნიშნათ საფრანგ მტრებისგან დამზიდების დღედგად, ხოლო, სიყვითლე, რომელიც იყავ მათათვის გლოვის სიხარულისა და ურვის ხუშანდ შეცვლის თვედ, რაჟა გარდაეცნათ ისინი ნადიმისა და მხარაობებისა ენაშენებისათვის და დარბაზისათვის სიხარულის წარუგზავნის დღედგად.
23. მიიღეს ებრძოლებმა, რასი გაკეთებდა საფრანგ დაიწყეს და რასაც წერდა მათი მორღებანი.
24. რამეთუ განსრავა ჰამან ჰამანისა მძე, ათეყოფს, მიიღეს ებრძოლების მტრება, ებრძოლას დაღუპეს და ჯერა ფურანი, არე წილს, მათი შუაშეყოფილად და მათი განსაღებობლად.
25. და მისი მისთვისათვის მეფის წინაშე წყროლობითა ბრძანება გაეცა მეფეს: იმს ათის დაუბრუნდეს მისივე ბოროტი სიხარული, რომელიც ებრძოლებზე განსრავათ - და ხეც ნამოქიდეს იგი და მისი ძე.
26. ამიტომ უსურეს ამ დღეებს ფურანში, ყურის (წილისკრის) სახელს ამისათვის, თანახმად ამ წყროლის სიტყვებსა და საფრანგ თვედს, ნადიმისა, თანახმად იმისა, რაც მათ შეესაძლებათ.
27. დადგინეს და მიიღეს, ებრძოლებმა საფრანგისათვის, საფრანგ მიღებისათვის და ყველა მათი თანმშობლებისათვის, რომ გარდაეცნათ, ყოველწლიურად ესეისა ეს ირა: მიიღეს დაიწყეს მორღებნი დადგინდეს დროს.
28. და ეს დღეები მორღებნივე იქნება და აღსრულებდა ყოველ საფრანგულს, ყოველ საფრანგულს, ყოველ საფრანგულს და ყოველ ქალაქში, ყურანის ეს დღეებს არ გაეცნებოდა ებრძოლას შუშანს და არ გაეცნება ისეთი მათ შესახებ მათი მორღებნი.

- 29. აწერეს ესაერ დღეფოფოფა აბიხაილის ასუღომა და ებრაელმა მორდხიამ მთელი ძალით ამბების მისწერაღოფა, რომ აღესრულებინათ ფურომის ეს შერეული წერილი.
- 30. დაუგზავნეს წერილით მთელი ებრაულობას ანაშერურომის სამეფოს ას ოცდაშვიდ სამაფეოროში, მშვიდობისა და ჰუმანობის სიტყვებით.
- 31. რათა აღესრულებინათ ფურომის ეს დღეები საყის დროზე, როგორც დაუწესეს მათ ებრაელმა მორდხიამ და ესაერ დღეფოფოფა როგორც დაადგინეს საყისამთაყის და საყისანათ; მოდგმისსაყის - მარხენათ და მათი ღალადებანთ.
- 32. ესაყროს ბრძანებამ დაადასტურა ფურომის ეს სიტყვები და წიგნში ჩაწერა.

თავი მხათი

- 1. და დაადო ხარკი მეფე ანაშერურომამ ქვეყანას და ხელის კონტოლებს
- 2. მისი ძლიერპოსილებიას და მამაცობის ყოველი საქმე მორდხიას დიდების ამბავი, რომელიც განადიდა მეფემ მთლიელ და მხარსიელ მეფეთა მტკიანის წიგნშია ჩაწერილი.
- 3. რამეთუ ებრაული მორდხიან ანაშერურომ მეფის მოადგილე ყოფიდა, განდიდებული, ებრაულობისაყის და სასურველისაყის მრავალრიცხოვან მომსახურის სიტყვის ეტებად საყის ხალხისასაყის და მშვიდობას უბნობდა მთელი საყისი მოდგმისასაყის.

ებრაულიდან აარზნა
"შალომ მაკობამ"

თავი პირველი

- (1) შერ 4, 6 - რადგან იმ კაცის ედერებას, უნც გამწარებული სულით, დაგწვევლის, შერსმენს მისა დამბადებულა.
- (2) დან 8, 2 - ენახე სიღვა და ხილვის დროს სატახტო ქალაქ შუშანში ეყავი, ელამის ქვეყანაში, რომ არას ხილვამთ კი მდინარე უღაის პირას ეიდექი.
- (7) ეხტ 20, 41 - კეთილსურნებლად შევტებომა, რაყა გამოეყენათ ხალხებუდან და შეტერებას ქვეყნიდან სადაც ხარა, გაუანტული, და ჩემს სისწაღეს გამოეანტეს სიტყვით ხალხების აუკლიწინ.
- (8) დან 5, 3 - მამან მოატანეს ის ოქროს ჭურჭელიელა, ირუხალამის დეათის სახლოს საწმარდარიდან, რომ ყოფიდა მთლიელი, სქადან სეამდინტე მეფე მისი დიდებულები, მისი ცოლები, და ხარტემა.

თავი მორე

- (6) 4 მეფე 24, 15 (= 2 მეფე) - გადაასალა აქომაყინი ბაბილონს მეფის დედაც, მეფის ცოლებიც, მისი კარისკაცებიც, ქვეყნის საეკატნი წაასხა ირუხალამიდან ბაბილონში დასასახლებლად.
- (18) ესთ 1, 3 - გაუმართა მეფემ დიდი ღვინო, საყის მთაფრებას და მორჩილას, დინამი ესაყროს სახელზე და შეუმსებუქა ტერიამი სამთაფრების და მეფურად გასცა საწუქრები (სურამთ კიქნაძე).
- და გაუმართა მეფემ დიდი ნადამ, მთელი საყის მთაფრებას და მსახურებს ესაყროს ნადამთ, და შეუმსებუქა გადასახადებთ სამთაფრების და მეფურთ ხელგაშლილობით, გასცა საწუქრები ი (შალომ დაედი).
- (20) ესთ 4, 8 - დაწერილი კანონის პირიც, შუშანში რომ გამოეყენა მათ განსაწვევლად, მისცა პასაქს, რომ ქვეყნიება ესაყროსაყის და ეცნობებინა დაეჯდა ესაყროს, წასულყო მეფესანამ, რათა შეეედერებოდა მას და პატერბს გამოეხიბოთ საყისი ხალხისასაყის (სურამთ კიქნაძე).
- და დაწერილი ბრძანებულების შინაარსიც, შუშანში გაეცა მათ განსაწვევლად, მისცა მას, რომ ქვეყნიება ესაყროსაყის და ეუწებინა მისაყის ებრძანა მას მეფესანამ მისელა, მასანამ მუდარა და პატერბის გამართოთ საყისი ხალხისასაყის (შალომ დაედი).
- ესთ 6, 2 - აღმოხინდა ჩაწერაღოფა, როგორ ამხილა მარდოქსამ ბოგანამ და ათერეში, მეფის ორი საყურისა, ზღურბლის მცველით, რომლებაც მეფე ანაშერურომზე ხელის აღმართა ქუინდათ განწრაბული (სურამთ კიქნაძე).
- წიგნში აღმინდა მანაწერა, როგორ ამხილა მორდხიამ ბოგანამ და ათერეში, მეფის ორი საყურისა, ზღურბლის მცველით, რომლებმაც განწრაბეს მეფე ანაშერურომის ხელყოფა (შალომ დაედი).

თავი მხანამ

- (1) 1 მეფე (მ. სამ. || სამყილ) 15, 8, 32: 8 (ყოყხილად შუამტო ავაყი, ყამადიქის მეფე, მთელი ხალხი კი მხსილათ, განადგურებ; 32. თქვა საწუქლამ: მოხიებათ ავაყი, ყამადიქის მეფე მთიყდა მასანამ შერბოკალი ავაყი და აფოქა ავაყმა: საწილელად ამცა მწერო სიტყვით).
- ესთ 5, 11 - მოეცა მათ, ამანთ საყისი დიდებუბი, დიუდათათა და უამრავი შედილის ამბავი, როგორ განდიდდა იგი მეფემ და როგორ აღასწავა სხვა მთაფრებზე მეფის მორჩილებზე (სურამთ კიქნაძე).
- ამანთ მათ მოეცა საყისი სამღიდრანს და დიდებუბი, საყისი მრავალრიცხოვანთ მეფის ამბავი, როგორ განდიდდა იგი მეფემ და როგორ აღასწავა მთაფრებზე და მეფის მსახურებზე (შალომ დაედი).
- ესთ 6, 6 - შეეცა ამანთ, უთარა მას მეფემ: რა უნდა გაეცეყოთი კიქს, ყისი პატერბიც სურის მეფის? თქვა გულმით, ამანანს: ყისი პატერბი უნდა სურავის მეფის, თუ არა ჩემს? (სურამთ კიქნაძე).
- შეეცა ამანთ, უთარა მას მეფემ: რა გაეცეყოთი კიქს, ყისი პატერბიც სურის მეფის? თქვა საყისი გულმით, ამანანს: ყისი იმტერბის მეფე, რომ მეყი პატერბი მთაყის ჩემს ვარდა? (შალომ დაედი).

(3) დან 3, 12 - მერამ არან იუდაღონ, რომელსაც შენ ზამბონის ქვეყნის საქმეში წამარე - შარბაქს, შემაქ და ყებელ-სეო მეფეო. ეს ხალხი არ ეპრობდებან შენს ხურეზმან და არც იმ ოქროს სურას სკეპს საყვანს. შენ რომ დაეპრობან

დან 6, 14 - მანინ ზოგის მას და უსხრეს მეფეს მეფეო. დანდელა იუდაღლი ტყვე არც შენ გაიტყვეს ყრანდღებან და არც შენს შიერ დაწეროლ ბრძანებან; დღემი სამიერ დოჯღოლობს საყვის დოჯღეხი.

(7) ესა, 9, 24 - როლო ჩაიქურა ჯამან ჰანდათას ძემ, ავაგოლმა, მავლი იუდაღლებს მტერმა იუდაღელას დაღუპა დანაქრა ფურო. ანუ წილა მას განანდურებლად და განანდურებლად. (შურამ სიქანქ).

- რამეთუ განიზრახა ჰამან ჰანდათას ძემ, ავაგოლმა, მავლი ეგრადღებს მტერმა, ეგრადღელას დაღუპა და ჰერა ფურო. ანუ წილა მას შესაშოაბდლად და მას განანდურებლად (შალომ დავიდი).

ოვაჯ 14, 32 - ბოროტელთა საყვის უკუყურების გამო მოსიქეება, მარაღლი კი სიკედილთაქ სასოებან მპოებან

(8) როცა 23, 9 - რადენ კლდის საყვიდან ეხედავ მას და გონაკებად ეუუერებ მას. ა.ა. ცხოვრობს კოი განმარტობეას და ხალხებში არ ირისცხება.

(10) დან 41, 42 - წადრო ხელადან ფარონმა ბეკელი და გაუკუსა ხელზე იოსებს შემოსა ზეხის შესამოსღელას და ოქროს ძეწეკი ჩამოკლდა ყველზე

(13) ესა 8, 13 - რომ მეფე ნებას აძლევს იუდაღლებს რომელ ქალაქშიც არ უნდა იყენენ, შეიკობონ და დოცვან საყო, მოსპონ, დასოკონ, გაწყვებონ ურც კი არის მძღაღოი, ხალხში და სამხადროში, ურც ავიწროებან მას; და მას ცოლ-შვილს და ნადღელად თან წაიღონ მას; ქინება. (შურამ სიქანქ).

- იმის შესახებ რომ მეფე ნებას აძლევს ეგრადღებს ყველა ქალაქში შეიკობონ და დაიკვან საყვანისა სიკედილზე დაღობონ, დასოკონ და მოსანს ყველა მძღაღლი ხალხისა და ოღქის, რომლებიც მას მტრობდნენ ბეშეხი და ქაღები, და მასი ქინება დაარბონ (შალომ დავიდი).

ესა 9, 1 - შეთარბეტე სოის ანუ ადარის, სოის მეკამე დღეს, როცა მოწაწა მეფის ბრძანებდა და კანონის აღსრულებისა ეამბა იმ დღეს, როცა იუდაღელას მტრები ამირდნენ მას ძღელას, სოიმცა პირეუკ კი მოხდა, იუდაღებმა სოისის საყვანის მოძლეა. (შურამ სიქანქ).

- შეთარბეტე სოის ანუ ადარის მეკამე დღეს ოდეს დღედა დრო სოისის სიკედიისა და მისი ბრძანებულების აღსრულებისა, იმ დღეს, როცა ეგრადღელას მტრები იმდღოებდნენ მასიყ დაუღლებას, პირიქა მოხდა, ეგრადღები; დაუღლებინ საყვანის მტრებისა. (შალომ დავიდი).

(15) ესა 4, 8 - დაწერილი კანონის პირაქ, შუამნში რომ გამოიყდა მას განსაწყვებლად, მისცა სათაქს რომ ექენებნას ესაერისსოის და ეცნობებნა დაუკლდა ესაერს. წასულიყო შეუქსანან, რათა შეეცდებოდა მის და პატუბა გამოეხოცა საყვის ხალხისაოის (შურამ სიქანქ).

- და დაწერილი ბრძანებულების შინადას, შუამნში გაიყა მას განანდურებლად, მისცა მას, რომ ექენებნას ესაერისსოის და ეუწყებნას მისაოის ეგრანდა მის მეფესთან მისელა, მასთან მუდარა და პატუბის გამოხოცა საყვის ხალხისაოის (შალომ დავიდი).

ესა 8, 15 - გამოიყდა მარდოქი მეფისად ლოჯის და სოთაი ფერის სამეფო შესამოსღელა, ოქროს დავი გეოგურისა, ზინონისა და ბოწულის მოსახამის, ყოინებდა და ხარბიდა შუამნ-ქალაქი (შურამ სიქანქ).

- და მორეცხანა მეფისად გამოიყდა სოთარ და ცასლეკ ბეოგურის სამეფო ტანსაქელში გამოწყობილი, დავი ოქროს გეოგურისა ზინონისა და ბოწულის მანტიას და ქალაქი შუამნი იღებნდა და მხადარულბდა (შალომ დავიდი).

თავი მეთრთა

(1) როცა 14, 6 - იესო ნაგეს ძემ და ქაღებ იყენუნს ძემ, რომელსაც სხეებან ერადე იყენენ წახლენი ქვეყნის დანახურებლად, შემოსვის ტანსამოსი.

(1) იესო 7, 6 - შემოსხანა იესომ სამხელს, პარქე დაქიხო მარწე უფლის კადანის წინ და ასე იყენენ სადამბდელ ის და ისრაელის უხუცესობა; საყვე მტერი დასაყრეს.

(3) თან 3, 6 - შეუტეო ეს ამბავი, ნინეფის მეფემ, ტახტყდან ჩაიხოდა, შემოსარცა სამოსელთა ჯეჯილი ჩაყვდა და საყარზე დაჯდა.

(7) ესა 3, 9 - მოახსენა მარდოქამ ყველაფერი რაც შეემხება და იმ ერცხელის ამბავიც რომელსაც უნდა შეეტანა ჰამანს სამეფო ხანონის, იუდაღელას განსაწყვებლად (შურამ სიქანქ).

- მორეცხანამ აწევა მას ყველაფერი, რაც შეემხება, და ამბავი, იმ ერცხელისა, რომელსაც უნდა ავიწონა ჰამანს სამეფო ხანონისაოის ეგრადღელას განანდურებლად (შალომ დავიდი).

(8) ესა 2, 7, 20 - დაწერილი კანონის პირაქ, შუამნში, რომ გამოიყდა მას განსაწყვებლად, მისცა სათაქს რომ ექენებნას ესაერისსოის და ეცნობებნა დაეკლდა ესაერს. წასულიყო მეფესთან მისელა, მასთან მუდარა და პატუბის გამოეხოცა საყვის ხალხისაოის (შურამ სიქანქ).

- 7. ის იყო აღმოსრდელი საყვის ბიძაშვილისა, ავანისა, ანუ ესაერისა, რამეთუ მისს და დღედა არ პატუბა მას, და აღნაგობის, მშეპოიერი და ყველასხერი იყო ემარწელის კელი, როცა დღე-ღამა გარდაეყვდა, მორეცხანამ იგი საყვის სახელად წამოიყვანა.

20. ესაერო კი არ ამქალაქებდა საყვის ხალხისა და სამწახლოს, როგორც უბნისა მის მხადეხანამ და ასრულბდა ესაერო; მორეცხანას განკარგულებას, როგორც იმ დროის როცა მასთან აღსარეცხლად იყო (შალომ დავიდი).

ესა 3, 15 - სასწრაფოდ წაიყვის შიკრეცხის მიყვის ბრძანება განიხილდა იუ არა კანონი შუამნში, საეახტო ქალაქის, დასიხინქე პერობდე მიყვი და ჰამანი შუამნ-ქალაქი კი ეგრადღა (შურამ სიქანქ).

- მადოქსანობისა გათვანქე მიყვის ბრძანებან ამქარეყნისა და გოაც ბრძანებულებას დადაქალაქი შუამნში მიყვი და ჰამან დასიხინქე სასიხინქე, შუამნ-ქალაქი კი დაბეყვანობი მიიყდა (შალომ დავიდი).

(11) ესა 5, 1-2 - 1. ერცხებრებ მიქსი შეეცდებოდას სიკედილის სამიქრას მის ეწასიყე პეჩინდა ეწასი ნაყოფიერ ეგრადღე მიქსი შეეცდებოდას 2. დანარა, ქვეში მხადედა, საყარა წაიყვილი ეპისა, ჩაღევა კომიქ მისი შე-

ავლენა, სარწმუნოებრივ მოქმედებას აქ და დაელოდა, ეიღარე საეცე მტენებებს გამოიღებდა. მაგრამ სენემზ ნაყოფი გამოიღო.

ეს 8, 4 - რადგან ეიღარე უმარწული ისწავლიდეს დაიხუბება: მამი და დელი, დამასკოს დოქლასი და სამარხის ნაღვლის აწურის მრევეს მოტანტენ.

(16) ეთა 3, 1 - წაღა შეკრამბე შუბანში მცხოვრებელი მთელი ებრალობა, იმარხოლეუი ჩემსეთის, არ ქამოი და არ სეთა, სამ დელეს არც ღამთა არც დღისთა, მეც ემარხოლებე ჩემი მხველებთა, მერე შეველ მევეესან, აუშტა ეს კანონგარეშე აუ დაეიღუებუ, დაეიღუე (ზურამ ტკანაქ).
წაღა შეკრამბე შუბანში მცხოვრებელი მთელი ებრალობა, იმარხოლეუი ჩემსეთის, არ ქამოი და არ სეთა, სამ დელეს არც ღამთა არც დღისთა, მეც ემარხოლებე ჩემი მხველებთა, მერე შეველ მევეესან, აუშტა ეს კანონგარეშე აუ დაეიღუებუ, დაეიღუე (შალომ დაეიღი).

თაჰი მისხუა

(1) ეთა 4, 16 - მესამე დღეს დედოფლოვარდ შეიშოს ესაერი და მეფის სახლის შიდა ეოში გარედა, მეფის სახლის წინ მევეე კი სათვის სამეფო ტახტზე ივდა სამეფო სახლში, შესასულელის პარდაპარ (შალომ დაეიღი).

- მესამე დღეს დედოფლოვარდ შეიშოს ესაერი და მეფის სახლის შიდა ეოში გარედა, მეფის სახლის წინ მევეე კი სათვის სამეფო ტახტზე ივდა სამეფო სახლში, სახლის შესასულელის პარდაპარ (შალომ დაეიღი).

(2) 2 მევე (=II Сам. || II Самуил) 14, 20 - ნარსაულად რომ ეიქენებნა სასქე, იმტომ მოიქცა ასე იოაზი, მაგრამ დღუის ანტელოზითა, ბებრია ჩემი ბატონი და ყველაფერს მიხვდება ამ ქვეყანაზე.

(3) ეთა 7, 2 - უთხარა მევეემ: რა იყო, დედოფალი ესაერი? რა სასიხოარა გაქეს? ნახეარო სამეფოც რომ იფოს მოვეცემა (ზურამ ტკანაქ).

- უთხარა მას მევეემ: რა გბრებავს დედოფალი ესაერი? რა სასიხოარა გაქეს? ნახეარო სამეფოც რომ იფოს მოვეცემა (შალომ დაეიღი).

(9) ივად 26, 26 - ვარც მტრობას სიკრეთი ფარავს, სათვის საივეს საკრებულში გამოსიწენს.

(9) ზარ 11, 32 - ცუცხლის ნაქრწკლიანგან მრავეიდება ნაქრწკლიანად და ყოყოყილი კაცო სასაფრებულთა სისხლის დასაფრებულად.

(10) ეთა 6, 13 - მაგრამ საუი შეიკავა პამანმა მიუფა სახლში და დაბარა მეფობრები და ზურეში, სათვის (კოლა) (ზურამ ტკანაქ).

- პამანმა საუი შეიკავა მიუფა სახლში წარაკლანა და სათვის მეფობრები მოიწეა და ზურეშიც - სათვის (კოლა) (შალომ დაეიღი).

(11) ეთა 3, 1 - მოუცეა მათ პამანი სათვის დიდების, დოქლასისა და უმარწაუ შეიღოს ამბავს, როგორ განდღდა იგი მევეემ და როგორ აღახუვა სხვა მთავრებზე, მეფის მოჩივლებზე (ზურამ ტკანაქ).

- პამანი მათ მოუცეა სათვის სამდღერსა და დედების, სათვის მრავალრეცხიანი ძეგის ამბავს, როგორ განდღდა იგი მევეემ და როგორ აღამაღლა მთავრებზე და მეფის მსახურებზე (შალომ დაეიღი).

(13) ივად 14, 31 - ღარბის მრავერელი სათვის შემოქმედმს შურეაცხოფს, მასხოარის მწეაღობელი კი უღლის მადღებულა.

(14) ეთა 6, 4 - თქვა მევეემ ეინ არის ეოში? პამანი იყო მოსული მეფის სახლის გარეთა ეოში, იმის სასიქელად, რომ ნამოქყდათ, მარდოქთა ძელზე (ზურამ ტკანაქ).

- ეინ არის ეოში? პამანი შიდაიღა მეფის სახლის გარე ეოში, იმის სასიქელად, რომ ნამოქყდათ მორდებთა ხეზე, რომელც მან მისათვის გაამზადებინა (შალომ დაეიღი).

(14) ზარ 10, 13 - რადგან დასაბამი ამარტენობისა (ყოფდა და უსაცა იგი აქეს, სასახელეუი, ამოანახეცს ამის გამო უფლიო მრავალ განსაცდელს უმზადებს და საბოლოოდ კიდევ დაეიღებს მას.

- უთხარე მას ზურეში, მისმა ცოლმა და მეფობრებმა: დაამზადებდა ორმოცდაათწერასანი ძელი, და დღესათა უთხარე მევეეს, მასზე ნამოქყდონ მარდოქთა მერე გულმხაროვლად წაიღ მევეესან ერად ნადამზე მოეწონა ეს სიტყვა პამანს და დაამზადებინა ძელი (ზურამ ტკანაქ).

უთხარა მას ზურეში, მისმა ცოლმა და მეფობრებმა: დაამზადებინა მადღის ორმოცდაათწერასანი ხე და დღესათა უთხარე მევეეს მასზე ნამოქყდონ მარდოქთა და მხაროული წაღ მევეესან ერად ნადამზე მოეწონა ეს სიტყვა პამანს და დაამზადებინა ხე (შალომ დაეიღი).

თაჰი მისხუა

(1) ეთა 2, 23 - იმ დამეუი ძელი გაუკრას მევეეს, მოატანნა სამახსოფო წიგნი მატანე და უკსახედნენ მევეეს (ზურამ ტკანაქ).

- იმ დამეს გაუკრას ძელი მევეესა და ბრანდა მოეტანათ სამახსოფო წიგნი მატანე და უკსახედნენ მევეეს (შალომ დაეიღი).

(4) ივად 4, 16 - რადგან არ ექნებათ, საუ არ იბოროტეს: ძელი უფრახებთა, აუ არ შეცდომეს ეინი.

(4) ივად 5, 22 - საქეარა, აქეკრას დაბეჭრის პარატეკრეს და სათვის (ყოფის საკრეცრეცხოი შეიბრება.

(4) ფსალმ 7, 17 - მისი აფეულდა მისი საეცე დაკრავადლება და მისი ბოროტება მისი ისეცე დაეცემა.

(12) 2 ნეშე, 26, 20 - მოიხელეს მისიქე წაწანაზე მკლელებსაგარნა და ყველა მკლელებს და, აბ, შებლები კურას აქეს სასიქელად განიხილეს იქიდან სიყთარად ქიწინად განიხილეს დეგანა, რადგან უყყდნის დაქრას მას.

(13) ითან 18, 6 - მთავრო იესამ: აუ გათხარათა, მე ეარ-მეიქა აუ მე მიქეით, გაუქმეთ იესამ, წაეიღნენ.

(13) ივად 16, 18 - დაეიღეს (წინ უსწრების ამხარეკებება, დაეცხისიქმამდლობა).

(2) ენა 5, 3, 6 - უახრა მუქემ ესთერს შორე დღესაც. ღვიწის სმის ღროს: რა გუქეს სასხოვარა, ესთერ დედოფალი? მოგუქება რა გუქეს სახეწურა? ნახეარა სამეფოც რომ იყოს, აფსრულდებნა (ზურაბ კუქანაქ).
 - უახრა მუქემ ესთერს ღვიწის სმის შორე დღესაც: რაა შენა სასხოვარა, ესთერ დედოფალი? მოგუქება შენ რა არის შენა, სავედრებო? ნახეარა სამეფოც რომ იყოს - აფსრულდებნა (შალომ დავიდი).

(4) ფსალმ 100, 5 - ათისს მოკეასის ფარულად მახეზლარის ამოეწევეტ, ამასრუბანის და გუდეგუმხლარის ეტრ აუტრან.

(7) ფაქე 10, 24 - რაც ბოროტეკლის აზნებს, სწორედ ის შექმნისხევა. შარაზღს კო სასურეგლა მოეკემა.

(7) ფაქე 16, 14 - მეფის რისხეა სკედელის მაცნება, ხოლო ბრძენკაცი, აჯრობის მასა.

(7) ფაქე 20, 2 - მეფის მუქარა ღობის ბრდღეობისასა ჭეაქეს. მისა განმარისხებელი საეს დაღუგეს.

(10) ენა 6, 4 - (ზურაბ კუქანაქ).
 - ემ არის ეზოში? ჰამანი მოლოდა მეფის სახლის გარე ეზოში იმის სასურეგლა, რომ წამოეკედას; მორღებია ხეზე, რომელაც მან მისთვის გააწაადებნა (შალომ დავიდი).

(10) ფაქე 26, 27 - ორზოს გამახრელი შგ ათისონ ჩაეარღებნა ქეა მის მსროლელს დაუბრუნდებნა.

(10) ენა 10, 8 -
 - ჩამოღრევეს ჰამანი იმ ძელზე, მარდოქოსათვის რომ ჰქონდა გამზადებული, და დაცხრა მეფის რისხეა (ზურაბ კუქანაქ).

- ჩამოკლეს ჰამანი ხეზე, მორღებანისთვის რომ ჰქონდა გამზადებული, და დაცხრა რისხეა მეფისა (შალომ დავიდი).

თავი მცხეე

(2) ენა 3, 10 - წადრო მეფემ ბეკელი, ჰამანისთვის წარამეული, და მისცა მარდოქოსს ხოლო ესთერჰამანის სახლის ზედამხედველად დაადგინა მარდოქოს (ზურაბ კუქანაქ).

- წადრო მეფემ საფისს ბეკელი, რომელსაც ჩამოარაეა ჰამანს, და მისცა მორღების, და ესთერჰამანის სახლის გამებელად დანიშნა მორღებია (შალომ დავიდი).

(3) ენა 3, 12 - ეკლე ელაპარკა მეფის ესთერი, დაემხო მის ფეხსქემ და აჯრყდა, ექუადრებოდა გუეუქებნა ჰამან ავკოეულის სსაქე და განსრახეა, რომელსაც იუდაეღელსა წინადმსდგე ჰქონდა განსრახელი (ზურაბ კუქანაქ).

- ესთერი განატობდა დაპარკს მეფის წინაშე, დაემხო მის ფეხსა წინ და სტაროდა ექუადრებოდა მის გუეუქებნა ჰამან ავკოეულის ბოროტება და მისს ზრახეა, რომელსაც ებრეღელსა წინადმსდგე განსრახა (შალომ დავიდი).

(4) ენა 4, 11 - გასმერა მეფემ ეტრახის ესთერისკენ და წამოღეა ესთერი, და დადგა მეფის წინაშე (ზურაბ კუქანაქ).

- გაწოდა მეფემ ოქროს ეტრახის ესთერს და წამოღეა ესთერი და დადგა მეფის წინაშე (შალომ დავიდი).

(9) ენა 3, 12 - მაშინ დაუძახეს მეფის მწერლებს სიფანის ათის ოცდამესამე დღეს და ყველაფერი ისე დასწერა, როგორც უბრახნა მარდოქოსმ იუდაელებს, მეფისნაცვლებს, მხარეა გამებელებსა და მათერებს - იმდოფიდან ქუშამდე ას ოცდაშედე სამსაეროს, ყოველ სამსაეროს საფისს დამწერლობით და ყოველ ხალხს საფისს ენაზე, იუდაელებსაც საფისს ენაზე (ზურაბ კუქანაქ).

- და მოწიეს მეფის მწერლები, იმ ვამს, მესამე ათეს, არე სიფანის ათეში, მის ოცდამესამე დღეს და ყველაფერი ისე დასწერა, როგორც უბრახნა მორღებანმ ებრელებს სატრახებს, და გამებელებს და სამსაეროსა მათერებს - იმდოფიდან ეთაჰამდე, ას ოცდაშედე სამსაეროს, ყოველ სამსაეროს საფისს დამწერლობით და ყოველ ხალხს საფისს ენაზე, ებრელებსაც მათს დამწერლობისანებრ (შალომ დავიდი).

(16) 2 მუქე. (=11 Sam. || 11 Sam. viii) 22, 29 - რადგან, უფალო ჩემს, რამაწარა სარ! უფალო მნელს მინაიებს.

(16) თბ. 18, 6 - სინასელ დბნდლებს მის კრახეში და სანაფურს ჩაქრეა, მის საყრე.

თავი მცხეხა

(1) ენა 3, 13 - მეთარბებე ათის, არე ადაროს, ათის მეკლემ დღეს, რაეა მთაწრა მეფის ბრახნებნა და კანონის აღსრულების ვამსა იმ დღეს, როცა იუდაეღელს მტრები ამოტრანდნენ მათ იღელვას ათეკა მოსრეუ კო მოხდა, იუდაელებს სხელეს საფისს მოსტელით (ზურაბ კუქანაქ).

- მეთარბებე ათის, არე ადარი, მეკლემ დღეს, ოდეს დადგა დრო მეფის სატყეისა და მისა ბრახნებულების აღსრულებისა, იმ დღეს, როცა ებრეღელსა მტრები, იმდოენებდნენ მათსე დაუყუებანს, მარჩითა მოხდა, ებრელები, დაუეუზნენ საფისს, მტრებს, - (შალომ დავიდი).

(4) ენა 8, 17 - რადგან დავი, იყო მარდოქოს მეფის სასახლეში და მისწვდა მისს ამბეა ყველა სამსაეროს, რადგან უფრო და უფრო დიდი ხედიოდა ეს კაცი, მარდოქოს (ზურაბ კუქანაქ).

- რაქოე დავი იყო მორღებია, მეფის სასახლეში და მისს ამბეა ეუდოდა, იმდელ სამსაეროებში, რამეოე ეს კაცი - მარღებია, უდოდა და დავი ხედიოდა (შალომ დავიდი).

(6) ფაქე 11, 8 - მარაალი ხსნდაა ქარისაგან, მის ნაცვლად ბოროტეკელს, დაატეღებნა საეს.

(10) ვამ. 17, 14 - უახრა იუკომ ეწაძლეკს და მის ხალხს მახეღელით, წიქრნის და ჩაეარე იუკოს, რომ აღეტეკე ეწაძლეკის სახსეწებელის ფასქემსადა.

(24) ენა 3, 7 - როგორ ჩაეარეა ჰამან, ჰამდათის ტემ, ავკოეულის, სიფის იუდაელებს მტრებს, იუდაეღელსა დაღუბეა დაქარა იუქრის, არე წილა, მათ გასაწეწეკრად და გასანადგურებლად, (ზურაბ კუქანაქ).

- რამეთუ განიზანაჲ პამან კამედასის ძემ ავაჯიულმა მსული უბრაელების მტერმა. უბრაელსა დალუკა და პეარა ფუროი. ანუ წილო მათ შესაშფოთებლად და მათ გასანადგურებლად (შალომ დაეიდი).

(25) ესთ 9, 14 - როგორ წარუდგა მეფეს სიტყუთა, რომ ჩამოედროთა მარდოქია. მაგრამ მის საეზე მოჰქცა აუი განიზახება რაც სუდაელებზე ჰქონდა ჩაფიქრებულს და ხეზე ჩამოკიდეს იგი და მისი ეაჟიშვილები (სურამ კიკნაძე).

- და მისი მისელოსან მეფის წინაშე წერილობით ბრძანება (გასცა მეფემ): მის საეს დაუბრუნდესო მისივე ბოროტი ზრახვათა რომელიც უბრაელებზე განიზახათ და ხეზე ჩამოკიდეს იგი და მისი იენი (შალომ დაეიდი).

(29) ესთ 2, 15 - დაუბნებთა წერდნენ დედოფალი ესაერი აბიხალოს ასულს და სუდაელს მარდოქია, რომ შეესრულებინათ ეს მეორე წერილი ფურამის საობაზე (სურამ კიკნაძე).

- აწერეს ესაერი დედოფალმა აბიხალოს ასულმა და ებრაელმა მირდეხაიმ მსული ძალისა (ამ ამბების მწიგნებლობა) რომ აღესრულებინათ ფურიმის ეს მეორე წერილი (შალომ დაეიდი).

შეპირკლებაული აღნიშვნები მიდრამების სახელწოდებებისა

Быт P – Брешит Рабба

ესთერ რაბა – Эстер Рабби

შეპირკლებაული აღნიშვნები ტალმუდური ლიტერატურის თხზულებათა სახელწოდებებისა

თა'ან - Та'ан - Та'анит

მე'ილა - Мен. - Ме'ила - მე'ილა (ნე'ილა)

მაკ. - მაკტი - Мак. (Мак.) – Макот

მალ'ახ -

ტოსეფთა – Тосефю. – Тосефюта

ТИ – Талмуд Иерушалми (Иерусалимский)

Мег. – Мегила – მეგ.

Мак. – Макот

Хат. – Хагига

შემოკლებული აღნიშვნები ბიბლიის წიგნების სახელწოდებებისა

ებრაული	რუსული აღნიშვნებით	რუსული ტრადიციით	ქართული ტრადიციით
Бытие	Быт.	Бытие	დაბადება
Исход	Исх.	Исход	გამოსვლა
Левит	Лев.	Левит	ლევიანი
Числа	Чис.	Числа	რიცხვნი
Второзаконие	Втор.	Второзаконие	მეორე რჯული
Иехошуа бин – Нун	Ибн.	Иисус Навин	იესო ნავეს ძე
Судьи	Суд.	Судьи	მსაჯულნი
I Самуил	I Сам.	I Царств	პირველი მეფეთა
II Самуил	II Сам.	II Царств	მეორე მეფეთა
I Царн	I Ц.	III Царств	მესამე მეფეთა
II Царн	II Ц.	IV Царств	მეოთხე მეფეთა
Исайя	Ис.	Исайя	ესაია წინასწარმეტყველი
Иеремна	Иер.	Иеремия	იერემია წინასწარმეტყველი
Иехезкель	Иех.	Иезекиил	ეზეკიელ წინასწარმეტყველი
Хошса	Хош.	Осия	ოსია წინასწარმეტყველი
Иоэль	Иоэль	Иоил	იოი
Амос	Ам.	Амос	ამოს წინასწარმეტყველი
Овадия	Ов.	Авдий	აბია წინასწარმეტყველი
Иона	Иона	Иона	იონა წინასწარმეტყველი
Миха	Миха	Михей	მიქა წინასწარმეტყველი
Нахум	Нахум	Наум	ნაუმ წინასწარმეტყველი
Хавакук	Хав.	Авакум	ავაკუმ წინასწარმეტყველი
Цфаинა	Цфан.	Софония	სოფონია წინასწარმეტყველი
Хаггаი	Хаг.	Аггей	აგაი წინასწარმეტყველი
Захрия	Зх.	Захария	ზაქარია წინასწარმეტყველი
Малахи	Мал.	Малахия	მალაქია წინასწარმეტყველი
Псалмы	Пс.	Псалтирь	ფსალმუნნი
Притчи	Иов	Притчи Соломоновы	ივაკნი სოლომონისა
Песнь Песней	Песнь	Песня Песней Соломона	ქებათა – ქება სოლომონისა
Руфь	Руфь	Руфь	რუფთა
Плач	Плач	Плач Иеремии	გოდება იერემიასი
Екклесиаст	Экл.	Екклесиаст или Проповедник	ეკლესიასტე
Есфирь	Есф.	Есфирь	ესთერი
Даниэль	Дан.	Даниил	დანიელ
Эзра	Эз.	Езра	პირველი ეზრა
Нехемна	Нех.	Неемия	ნეემია
I Хронიკი	I Хр.	I Паралипоменон	პირველი ნეშტია
II Хронიკი	II Хр.	II Паралипоменон	მეორე ნეშტია

კველი ალთხვა

დასიღვას	დას.	13
ვაშოსვლა	ვაშ.	58
ლევიანნი	ლე.	96
როცხენი	როცხ.	124
მეორე რაჯული	რაჯლ.	162
იესო ნავეს ძე	იესო	196
შაჯაჯული	შაჯა.	218
რეთი	რეთი.	239
პირველი მეფეთა	1 მეფ.	242
მეორე მეფეთა	2 მეფ.	270
მესამე მეფეთა	3 მეფ.	294
მეოთხე მეფეთა	4 მეფ.	323
პირველი ნემბტა	1 ნემბტ.	349
მეორე ნემბტა	2 ნემბტ.	375
პირველი ეზრა	1 ეზრ.	407
ნუფთა	ნუფთ.	417
მეორე ეზრა	2 ეზრ.	430
ტობითი	ტობ.	444
იუდიითი	იუდ.	452
ესთური	ესთ.	465
იობი	იობ.	472
ფსალმუნნი	ფსალმ.	498
ივაენი სოლომონისა	ივაენ.	564
გულესისტე	გულ.	587
ქუასთა - ქუას სოლომონისა	ქუა.	594
სიმრანე სოლომონისა	სიმრან.	598
ხიმრანე ზირაკისა	ზირ.	612
ესთა წინასწარმეტყველი	ეს.	649
იერემია წინასწარმეტყველი	იერ.	695
გოლეგა იერემიასი	გოლ.	745
ეპისტოლე იერემიასი	ეპისტ.	749
ბარუქ წინასწარმეტყველი	ბარ.	752
ეზკიელ წინასწარმეტყველი	ეზკ.	757
დანიელ წინასწარმეტყველი	დან.	802
ოსთა წინასწარმეტყველი	ოს.	821
იოელ წინასწარმეტყველი	იოე.	828
ამოს წინასწარმეტყველი	ამოს.	830
აბღა წინასწარმეტყველი	აბღ.	836
იონა წინასწარმეტყველი	იონ.	837
მიქა წინასწარმეტყველი	მიქ.	839
ნაუმ წინასწარმეტყველი	ნაუმ.	843
აბაკუმ წინასწარმეტყველი	აბაკ.	845
სოფონია წინასწარმეტყველი	სოფ.	847
ანგია წინასწარმეტყველი	ანგ.	849
ზაქარია წინასწარმეტყველი	ზაკ.	851
მალაკია წინასწარმეტყველი	მალ.	859
პირველი მაკაბეულია	1 მაკ.	861
მეორე მაკაბეულია	2 მაკ.	888
მესამე მაკაბეულია	3 მაკ.	909
მეოთხე მაკაბეულია	4 მაკ.	918
მესამე ეზრა	3 ეზრ.	932

ახალი აღთქმა

ქართული ტრადიციით			რუსული ტრადიციით	
სახარება მათესი	მათ.	959	Евангелие от Матфея	Матф.
სახარება მარკოზისა	მარკ.	991	Евангелие от Марка	Марк.
სახარება ლუკასი	ლუკ.	1011	Евангелие от Луки	Лука.
სახარება იოანესი	იოან.	1045	Евангелие от Иоанн	Иоан.
მოციქულთა საქმე	საქმე	1071	Деяния Апостолов	Деян.
კათოლიკე აპისტოლეუნი				
იაკობისა	იაკ.	1104	Послание Иакова Петра	Иак.
პირველი პეტრესი	1 პეტრ.	1107	Первое послание Петра	1 Петр
მეორე პეტრესი	2 პეტრ.	1111	Второе послание Петра	2 Петр
პირველი იოანესი	1 იოან.	1114	Первое послание Иоанна	1 Иоан.
მეორე იოანესი	2 იოან.	1117	Второе послание Иоанна	2 Иоан.
მესამე იოანესი	3 იოან.	1118	Третье послание Иоанна	3 Иоан.
იუდასი	იუდა.	1119	Послание Иуды	Иуда
პაულე მოციქულის ეპისტოლეუნი რომელთაა მიმართი	რომ.	1120	Послание к римлянам	Рим.
პირველი კორინთელთა მიმართი	1 კორ.	1134	Первое послание к коринфянам	1 Кор.
მეორე კორინთელთა მიმართი	2 კორ.	1147	Второе послание к коринфянам	2 Кор.
გალატელთა მიმართი	გალ.	1156	Послание к галатам	Гал.
ეფესელთა მიმართი	ეფეს.	1161	Послание к ефесцам	Еф.
ფილიპელთა მიმართი	ფილიპ.	1166	Послание к филиппинцам	Филипп.
კოლოსელთა მიმართი	კოლ.	1169	Послание к колоссянам	Кол.
პირველი თესალონიკელთა მიმართი	1 თეს.	1172	Первое послание к фессалоникицам	1 фес.
მეორე თესალონიკელთა მიმართი	2 თეს.	1175	Второе послание к фессалоникицам	2 фес.
პირველი ტიმოთეოს მიმართი	1 ტიმ.	1177	Первое послание к Тимотию	1 Тим.
მეორე ტიმოთეოს მიმართი	2 ტიმ.	1181	Второе послание к Тимотию	2 Тим.
ტიტეს მიმართი	ტიტ.	1184	Послание к Титу	Тит.
ფილიპონის მიმართი	ფილომ.	1185	Послание к Филимону	Фил.т.
ებრაელთა მიმართი	ებრ.	1186	Послание к евреям	Евр.
გამოცხადება იოანე ღმრთისმეტყველისა (აპოკალიფსისი)	გამოცხ.	1197	Откровение Иоанна Богослова	Отк.

თქმულაბა ესთერაბი გვარაული ტრადიცია და მითური არსი

დღევანდელის სახელი მომდინარეობს სიტყვიდან ფურ (აკადური) ფურუ - წილის ვრა), რომელიც ისრაელი პამანმა რაბა დაღნიშნა ებრაელთა ამოწყვეტის თვე (ესა. 3. 7). თქმულების სახანძარ სპარსეთის ებრაელებში თავიანთი მტერები დახოცეს 12 და 13 ადარში, ხოლო 14 ადარს იზოიშეს თავიანთი გამარჯვება და ხსნა. სამყოფი დღეაქალაქ სუსში (შუშანში) მტერთაგან ხსნა გრძელდება და კიდევ ერთი დღე, ხოლო გამარჯვების ზეიმი აქ აღნიშნა 15 ადარს (ესა. 9. 1-2, 13-14). 17-19). ამიტომ 15 ადარს იწოდება შუშანში ფურმაღ. ის აღნიშნავს გრეკოსთაგანის ამ ქალაქებში რომლებიც წარსულში (ტრადიციულად - იგიშუა შან ნუნის დროს), ისე როგორც სუსა, გარშემორტყმული იყო გალანიას (კერძოდ, იერუსალიმსა და ტერეში), სხვა დანარჩენ ადგილებში ფურში აღნიშნავს 14 ადარს ებრაულ ნაიან წელიწადში, როცა ემატება დამატებითი თვე - ადარ მენი (ებრ. მყოფი ადარა). ფურში სეიმობენ ამ თვეში, რამდენადაც სადღეის ტრადიციის (მგვ. 6 6-7 ა) სწორედ მაშინ მოხდა აღწერა, მოელენა (მხოლოდ კარაიბები ზეიმობენ ფურში ნაიან წელიწადში პირველ ადარში). პირველი ადარის 14 და 15 რიცხვს ამ შეხვედვაში ეძახიან ფურში კატან-ს (ებრ. აპატარა ფურიში) და ამ დღეს აკრძალება მარხვა და სიტყვიების წარმოთქმა საღვთოზე.

ფურიში იწყება ესთერის მარხვის დასრულებისას ფურიში პატარა დღევანდელსა ანუ ამ დღეს დაშვებულია შუშანში ზეიმის მთავარი ნაწილი ესთერის გრანდიოს საჯარო კისხვა. დღეტურესკული გრანდიოები ხშირად მოიხილება (ზოგჯერ ილუსტრაციებით ტექსტში), როცა წამოხსენებულ წამოხსენებულს პამანის სახელს იქ მყოფნი ტეხენ ხმაურს ბავშვები ატრიალებენ კრიალას და სხვა მისა. ამ ფორმას გამოხატავენ ბოროტი პამანისადმი საშუალოდ ფურიში მხარულ დღევანდელსა, რომლის დროსაც მიღებულია დღისის სმა. როგორც აქვე ბავშვობაში კანონმდებელმა რაიამ (მგვ. 7 2), უნდა სეა მანამდე კიდევ ადამიანი ევრაი გააჩივოს რა წამოხსენებულს პამანის კრულითა თუ შორეუბაის კურსიხევის (ზოგჯერ) კანონმდებელი არ ეუბნებება ამ მათიხების პირდაპირ გაგებას).

ფურიში მღვდელთა ერთმანეთისადმი შეხვედვები ტრადიციულია და ტბილსარაიანების (ებრ. მიშლაბ მანტო სიტყვისიტყვის „სანოეაგია ნობათა“ ან „სანოეაგია პამანათა“) მიტაცა და ფულის მიტაცა გაკრძალულია (ესა. 9. 22). დღევანდელს აცხობენ განსაკუთრებულ სამკურნელ ტრადიციასთან (ჩვეულებრივ ზურბათა ან ყუაიათა) დღესულებს. რომელთაც ეძახიან პამანის ყურებს (ებრ. ონენუ პამან) ან პამანის ჩანობებს (იდემ. პომენ ტაშენ).

ფურიში, სპარსეული დღევანდელსა, რომლის დროსაც გერ კიდევ შუა საუკუნეებში კახსობობენ ნაწარმოებებს რომლებიდანაც წარმოიშვა რელიგიური დოკტრატურა, ანუ შირის ენოლაზე (ქობილია მასხეტ ფურიში (იხ. იტალია, კოლენა 960), ისრაელს, თქმში, მარსებოდა - სურბონის რაბინის დანიშნების ჩვეულება. ის კახსობობდა „ფურიშის თრას“ - წმინდა ტექსტების საშუალოდ გადმოცემების ამ დღევანდელს ერთი ან რამდენიმე მსახიობის მიერ სადღევანდელსა სურბონის დროს სრულდებოდა განსაკუთრებული ენის - ფურიშში (იდემ. ფურიშის წარმოგება). სადღეობილად ასეთი წარმოდგენები უბრალო და მოკლე ტექსტით არ აღნიშნებოდა რამდენიმე ასეულ გარდახმულ სტრიქონს) იყო, მაგრამ უკვე მე-18 საუკუნის დასაწყისიდან ფურიშში იღობენ ასახვა პიუა ერობული თეატრის გვილიან და ეს წარმოდგენები სადღევანდელსა გადმოქმნენ დრამატულ დადგმად მრავალრიცხოვანი როლებითა, მუკის სახეობით და რამდენიმე ასას გარამულსტრიქონით ტექსტით ფურიშში, სადა მღვდლებსა სპარსეთ ადგილებში და მინაწილებს მკურნებლებიდან იღებდნენ საფასურს. მოხედავად ამისა, ფურიშშილი ყოველთვის იმხატვარე მთავარი იყო კეზარის ესთერის წიგნიდან და იგი თამაშობდა მხოლოდ ფურიშის დროს. (იტალიური კარნავალის გვილიანი ფურიშში დამკვიდრდა მარსია-მოკისქის ჩვეულება. ამასთან მამაკაცებს უფლება ჰქონდათ გადაეცემათ ქალებად და პირიქით, როცა ჩვეულებრივ სიტუაციაში გავლანი კატეორიულად აკრძალვოდა. ისრულში ფურიშში ტარდება კარნავალური მსვლელობები, რომელთაგან შედარებით ბევრი და ცნობილია ადლიადა (სიტყვისიტყვის „სანამ არ დაანებებს განსხვავებას“ იხ. სიტყვა რაი - PARI).

კაბალისტურ და ხსალერ დოკტრატურაში ფურიში გაგებულია როგორც შეგობრული და სიხარულის დღევანდელსა. დეიური საქმისა დღეების დღე. წილი ფურიშის შედარებულია თამაქიურის წილიან (დღე. 16. 8) და განახლება როგორც დეიურის განქვედების კიდევ ერთი გამოხატულება. ტრადიციის სახანძარ, ი. დღესა ამტკიცებდა, რომ თამაქიური მსგავსაა ფურიშისა. ბბილის მათიის თქმბა დაწერილ სხვა სარტეში, კიდევ მექნა დასაწყისზე უფრო თვალისანიო გახსნო ეს მსგავსება თამაქიურისა და ფურიშის შირის რამდენიმე სრულიად სწორად შეიშნა ი. დღურამ. მაგრამ ბოლომდე გერ ნაწევად ამ მსგავსების უხაიერეს არის.

საღვთისხსნა, რომ ფურიშის როგორც განსაკუთრებულ დღევანდელს აღნიშნავს ადგილობრივი ებრაული თქმბა მასე თქმისა თუ თვახების გადართვის გახეც, რომლის დროსაც განხორციელებულია შესარბის ტექსტისა თახეა და რატულები მთავარიებზე ფურიშის ჩვეულებებს. ამ სათქმის თქმბების ეწოდება მთელ კატან ან ფურიში კატან თქმის ან ამ განსაკუთრებული შემთხვევის სახელწოდების დამატებით, რომლისაც დღევანდელსა რაც შეხისხევის ამ ფურიშის წმინდურება მარხვა. ესთერის მარხვის მსგავსი, ხილი თავდ (დღევანდელის დღეს სადღევანდელს)

(სწავლაში) ხშირად იყავნება გარანული, რომელიც შეეცაეს მოცემული ფურძის ისტორიას კისხვას სან ახლავს სამადღებლო ლოცვებს ეწრაშო სასუიო სერობა და ფულს სწრავენ ღარბებს ცნობილას ასზე მეტი ადგილობრივი ფურძისა ყოველსევე ეს გეძღლეს საფუძველს დავასკნას, რომ ფურძის არის ხსნის დღესასწაული და მას აწესებენ რამდენადმე დიდი სუ პატარა შემახვევის გამო (8. სეტეა 888-891).

მარხვა

მარხვა (ებრ. 013 - კობ; - 71271 საანთა), ტრადიციული გაგებოას არის საქმლისა და სამსლოის მიღებისაგან რიტუალური საეშეკაება. მარხვა მოხსენებულა უძველეს ზიბლო ტექსტებში (ლევ. 16, 31 და სხვ.). ის ითვლება პირველი ტაძრის ეპოქის რიტუალის განუყოფელ ნაწილად (გამოსელ. 1, 13 სექსუაგინტის მიხედვით; იერ. 36, 9. შდრ. სოელ 1, 14; 2, 15-17). მარხვის გამოცხადების უფლება ჰქონდა ადგილობრივი სემების უზუცებს, რომელსა დაეაღებებულა ამის შესახებ შექმლო მეფის განკარგულებას (მაგ. I მეფ. 21, 8-12). მარხვის ჰქონდა სხვადასხვა მიზნები. ხშირად იხსენება, რომ მარხვას როგორც მთელი სემისათვის მაილანად, ისე ინდივიდუალურად საფუადან უნდა აეცალებინა ან შეერბილებინა უბედურება, გამოეწევა ღმერთის სანაგრძობა.

მარხვა განიხილებოდა როგორც მონაწილის აქტი, სინანულის მოჩივლებისა და ევდრების რიტუალური გამოხატვა, რომელსა საშუალებთა შესაძლებელი იყო ღმერთისადნა პატივის მიღება ზოგჯერ მარხვის მოზანი იყო გარდაცვლილას სულესთან ან ღმერთთან ურთიერთობისათვის მოზადება. ღმერთთან პირდაპირი საუბრისა და ღმერთის სახის ნახვის პატივი, რომ ჰქონოდა, მოშეე ორმოც დღე იმარხულა (გამოსელ. 34, 28; მეორე რჯ. 9, 9, 18 თანახმად - ორჯერ). საუღმა იმარხულა საშუელის სულასან შეხედრის წინ (I მეფ. 28, 20). ლოცვისა და მარხვის საპასუხოდ დანიელს გარდმოველნა იხენება (დან. 3, 3. შდრ. დან. 10, 3). მარხვის იცადენდნ გლოვის ნიშნადაც; მაგ. მეფე საულის სკედელო აღნიშნა ერთდღისი მარხვის (II მეფ. 1, 12). ხოლო მისგან განსაკუთრებთა ერთგულებამ იმარხულეს შუადი დღე (I მეფ. 31, 13). შეჯლის სკედელოს შემდეგ მეფე დავისას მიერ მარხვაც უარის სემამ (II მეფ. 12, 21-23) მეფის კარისკაცთა გაეკირება გამოეწევა.

ბუნებრივი ან სასოგადოებრივი უბედურების დროს ცხადდებოდა საყოველთაო მარხვა. ასე მაგალითად, ისრაელანებმა იმარხულეს ტომის (Cyr. (შაჯღანი) 20, 26). ფაოსტიმელსა (I მეფ. 7, 6; I მეფ. 14, 24) და ზარდანიების მტრების (II Xp. (მეორე ნესტა) 20, 3) წინააღმდეგ ბრძოლის წინ.

მასლებს გვიჩვენებენ, რომ როგორც ინდივიდუალური, ისე კოლექტიური მარხვა წარმოადგენდა რეაქციას განსაკუთრებულ სიტუაციაზე ბაძილნელას ტევეების წინა პეროლში. საფიქრებელას, ფიქსირებულას დღე მარხვისა, თიბ-ქაურის გამოლებთა, არ არებობდა. მარხვის დაწესებულას დღეები პირველად მოხსენებულა წინასწარმეტყველ ზაქარასან (ზაქ. 8, 19. შდრ. ზაქ. 7, 3-5). ებრაული ტრადიციას, ზაქარას მიერ მოხსენებულ მარხვებში მოწოდებულნი არიან აღნიშვნდნ ებრაული ისტორიის ტრადიციული მოვლენები, რომლებიც დარბრულა პირველი ტაძრის დაწერევის, ზოგჯერათ აეტროს და მათ შორის მეც ფიქრობთ, რომ ზაქარას მიერ მოხსენებულ მარხვებში დავილებთ ძველას წარმოშობისა და დაკავშირებულას სეზონურ დღესასწაულებთან. მაგრამ ასეთა წარმოადგენის წინააღმდეგ ამოწმების ხალხის კისხეა სახარის მიმართ საკმარია კი აღნიშნოს ეს მარხვები.

მარხვა მეორე ტაძრის პერიოდში გამოიყენებოდა როგორც ასეტივიზმის გამოხატვის ფორმა. განსაკუთრებთა ქალეზბ (იუდ. 8, 6; ლუკა 2, 37; 18, 2; მარკ. 12, 18; Mt; Xat; 2, 2, 77) ან აპოკალიფტიური გამოცხადებისათვის მოზადება (დან. 10, 3; IB ეწრა 5, 13-20; ეწრა 6, 35-). ამ პერიოდის ღმერთმარხვაში მარხვა მოხსენება როგორც ცოდვების გამოსყადვის საშუალება მარხვის ამ ფუნქციამ დიდი მნიშვნელობა მოიპოვა მეორე ტაძრის დაწერევის შემდეგ.

მარხვის წესები დეტალურებულას საღმურთ ლიტურტიურაში (საღმურთში; მარხვის ეძენება მთელი ტრაქტატი საანთა - Таѡнит). ზიბლოს პერიოდსან შედარებით მათ არ განუცდდათ საყანას არსში ცეკვლებებო მარხვის სან ახლდა ლოცვა (პირველი ტაძრის ეპოქაში მსხვერპლშეწირვაც) და ცოდვების მონაწიება (Cyr. (შაჯღანი) 20, 26; I მეფ. 7, 6; ეწრ. 10, 1). მეორე ტაძრის ეპოქიდან დაწესებულ მარხვის სან ახლდა სთრის საჯარო კისხეა (ნემე 9, 3). სასუიო მარხვების დროს მაყარავის ლოცვასან ერთად კისხებოდენდნ შახარას, ხაცოტს (შუადლის ლოცვა), მინას და ნეილას Me'illa. ლიტურტიცა იესებოდა პატიების ევდრებთა - 022727. წირვის ცენტრალური ელემენტი იყო შოფერის (სოელ. 2, 1) ან საეერის (Mark. (Markot) 3, 54) ბერების ჩეულებრივი წირვა სრულდებოდა დღა ცის ქვეშ (II Xp. (მეორე ნესტა) 2, 5; იუდ. 4, 11). მლოცელებთა ეპოქიდანდნ რიტუალების რომლებიც სამსლორად გადისცემდენ სკედელოს გლოვის მიგრანების - მორმოდებასაც - ტანსაცმლის შემოხევა, იყენდენდნ იესებს (I მეფ. 21, 27; იუდა. 2, 13; ფაოსტ. 35, 13; იუდა. 4, 10; იუდა. 8, 5) და საეეე ირდენდნ ფერეის ან მიწის (გამოსე. 58, 5; ნემე 9, 1). მასლოის შეკრების დროს (სოელ. 2, 16; იუდა. 4, 11) ერთ-ერთი უხეცესადანთა მისარაყდა ხალხის გაეცეკვითა. ზოგჯერ კოლექტიურად არეკენდნ სასოგადოებრივი უბედურების მისელებს (I მეფ. 21, 9-13; თან (Таѡнит), 2, 1, 12 6).

არაფრს თუმში მარხვა ერცვლდებოდა ბავშვებზე და ცხოველებზე (ТН: საან (Та'анит) 2, 1 65 6; იდმა 4, 9-11 და სხვ.) თუმცა კანონმდებლობა გათავისუფლებს მარხვის ეკლდებულებისაგან ბავშვებს და ცხოველებს. აგრეთვე აედმყოფები. ისინი, ვისაც უნდა შექმარონუნან ფოზიკური ძალა და ხმარ შემახებევაში ორსული და ბებუთი მეკებავი ქალები (Тоссф. - Тоссфотн.: საან. (Та'анит) 2, 12: 3, 2).

ჩვეულებრივ მარხვისას არასრული იყო ჭამა და სმა. ხოლო მნიშვნელოვანი მარხვისას იკრძალებოდა აგრეთვე დაძანა. ნელსაცხებლის წახმა. ფეხსაცმლის ტარება. სქესობრივი კავშირი. აგრეთვე სხვადასხვა სახის თუშობა. ზოგიერთი იწინეს მარხვე (II მეფ. 12, 16). ყოველგვ ეს გრთოდა და რატუალური სიკვდილის ტანური გამოვლენა. ჩვეულებრივ მარხვა გრძელდებოდა დღიდან საღამომდე სობნლის დაწყებამდე. ხოლო განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი მარხვები მთელი დღიდან განმავლობაში ზოგიერთი მარხვა გრძელდებოდა სამი ან შვიდი დღე (საან. (Та'анит) 1, 5-6: შდრ იდმა 4, 13).

არსებოდა ჩვეულება დაეღვინათ მარხვა ორშაბათს ან ხუთშაბათს. ზოგიერთი პირი განსაკუთრებით მეორე ტაძრის დაგრთვის შემდგომ მარხულობდა ყოველ ორშაბათს და ხუთშაბათს რაც შემახებევაში მარხვა წარმოადგენდა ზოგიერთი სახის სკამლის ჭამისაგან ან ზოგიერთი სათამოელოსაგან აყავშეკაეებას (დან. 10, 3: IV ვერა 9, 24 და სხვ.).

საგულეოსსმა. რომ სასობო და საპატარბლო მარხულობდა დაქორწინებუდან საქორწილო ცერემონიის ჩაულოსა.

მარხვის ისტორიული ძირების კვლევის მიუყავრას საიქოს წარმოდგენათა სისტემაზე და ინიკაციოს წესჩვეულებამდე სქესობრივ სიმწიფეში შესული ემწიფული ამ წესჩვეულების გაელოს მიხითი ტყეში მდიოდა მშარბი. ის ჭამდა მხოლოდ ტყის ქობზე დედაბერათს. ეს იყო გარდაცვლილსათვის ანუ სულსათვის განსაკუთრებული დანიშნულების საკმელი. რომლის ძალსავე განდობილი ვარდასახებოდა სულად. გვიანდელ ტრადიციასში ყალიბდება შეხედულება რომლის მიხედვით გადაცვლილს სულები და საერთოდ საიქოს ბინადრები არასდროს არ ჭამენ მათ. როგორც სულებს ეს არ სჭარდებათ ან მათ მაგიურად ამას აკეთებენ საიქოში მეოფი და რატუალური სიკვდილის მდგომარეობაში მეოფი სათუთებაში რომელსა მიერ რატუალური ან სამარხი საკმელის ჭამა გარდაცვლილს მიერ განსორკველებულ მოქმედებდად აღიქმება. ერთი სიტყვა მარხვა არის საიქოს ბინადრსათვის დამახასიათებელი ერთ-ერთი სიზანი და მარხული რატუალურად მეტდრის მდგომარეობაში მეოფე პირად ხახსათდება. მარხვის მაგიური ძალის შესაძლებელი იყო გარდაცვლილსა სულებთან და დემონთან შეხვედრა და საუბარი. იმას, რომ მარხვა სულად ქცევის რატუალური მდგომარეობაა. განამტკიცებს ამავე არსის მქონე მისი თანხმლები სხვა მოქმედებანაც. ესაა საცრის. ფურფლის თუ მიწის ათეზე დაფრა ტანსაცმლის შემოხვევა - ოდნდელი სრული სიშშეღის გვიანდელი ეგრსია და სხვა მისა.

ესთორის მარხვას ბობოლური თქმულების მიხედვით სხვა მოტიუირება აქვს. მაგრამ მას შემდეგ რაც გამოავლენადა და თქმულების ძირსადად სახეების და მოტიუირება ისტორიული ძირები. გასაგები გახდება რომ ერთი მარხულობს საკრალური ქორწილის წინ ეს მარხვა ინსტირუალად იყო ბუნების აღორძინებისა (ვაზაფხულისა) და ახალი წლის საკრალური დღესასწაულისსათვის მზადება: წინააღმდეგ შემახებევაში მონაწილე ვერ გახდება საკრალური წესისა.

შუამიზის კანონები და წინაპეულსაგები

როსი აუცილებელი მცნება. რომელიც ფურამში უნდა აღასრულოს ყველა ებრადლმა არსი მიშლოახ მათს (სიტყვასიტყვათ. „სანოეგუთა საწორებზე“ ან „სანოეგუთა სობაზეთ“) და „სანოქრებში დარბებში“. უნდა გაავსაწონოს არაუმცირეს ორი სახორეგისა. სიტყვა მანთა („სანოეგუე“) სახმარია მრავლობით რიცხვში. „სანოქრები დარბების“ განსორკვეულებისას უნდა გაეხსოვდეს, რომ დარბებზე უნდა გაავსოს ორჯერ მეტა ედრე „მიშლოახ მანთის“ დროს.

ოცნდელი. საედაპირველი მნიშვნელობა ამ ჩვეულების უკვე დაკარვულია აიჟამდ მას სხეეგარ ახსნას აძლევენ საწორებში, რომლებიც შორეულ წარსულში სანოეგუთს გამოხატებოდა. წარმოადგენდნენ აღორძინებულ ბუნების მართლ სთუხვის ებლებებს ამ საწორებში ადრე კარდაკარ დადოდა პერსონაჟი. რომელიც უნებამს ღვთაების ხატებს ქმნიდა რატუალში. ასეთა მაგალითად ქართულ ტრადიციასში მეტეზური ანუ მეტელო რომელსაც ახალი წლის დასაწყისში ოჯახში მოაკვს კუასილეობა ფურამშიც ახალი წლის დასაწყისის დღესასწაული იყო ადრე რომლის დროსაც ოჯახში სანოეგუთ ხელდაამწეწებულს ღვთაება მოდოდა და კუასილეობას აძებდად მასახმძელს. ასეთსაყად სანოეგუე კარად წარმოაქვს ამ დღესასწაულის სამწამოშეკველი ხახსათა და ინტერესი. გვიანდელ ტრადიციასში ასეთი საწორებით ერთმანეთთან სიარულით დაიწყეს სათუთაქება. მეტეზობმა. დარბებისსათვის საწორების (კადკე) გამოყოფა გვიანდელი წარმინაქმისა და სასოფალების სოციალურად დაყოფის ინსტიტუტის უკავშირდება.

განსაკუთრებულ ურადლებას აცხრობს ფურამის დროს დღესასწაულში მონაწილეთა ნიღბითა და სამსკარდა სიტყვებშით გამოწვიობის ტრადიცია.

სიღბისობა ისტორიული ძირებით დაკავშირებულია საიქოს წარმოდგენებთან და ინიკაციოს წესჩვეულებებთან. რატუალის რაისლისაც სიღბისობა პერსონაჟები ახორციელებენ საიქოს განსორკვევაში გათსრეობითა. სიღბისობა პერსონაჟები სულბის წარმისახალებრა საედაპირველად მათ ცხოველებრივ აერთიანე ექნებოდათ ანუ ცხოველებად გარდასახულნი მოქმედებდნენ. ასეთი იყო

ოღნიშნული საგაფხველო, თუხდაც ახალი წლის წესიერებებს და მის უფრო ასეთი იყო საკრალური ქორწილის რიტუალი მრავალი ხალხის უმეტეს ტრადიციაში ანალიტიკოსების გათვსებებ ქართულ ეყენობა-ბერქობის დღობას რომელიც ტრადიციულად ყველაფრის ბოლოს იმართება და თავის არსს წარმოადგენდა საკრალურ ქორწილს, ბუნების გამოვლენების დღესასწაულს (9; 10). ასეთი დღესასწაულები სათვის დამახასიათებელია მეფის ზოგჯერ მეფე-დედოფლის საკრალური მოკვდინება და გაცოცხლება მეფე აღორძინებული ბუნების სახის ექონანებოდა სამართის და ამკვირებოდა ნანატრ კეთილდღობას

იუდაისტურ ლიტერატურაში ფურთმის დროს ნიღბებისა და სამასკარადო კოსტუმების გამოყენებას სხვადასხვაგვარად ხსნიან. მაგარი მათ შორის მდომარეობს შემდეგში ესართის წიგნში ნათქვამია: "იმ დღეს, როცა ებრაელს მტრებს იმედი ჰქონდა, რომ მასზე გაბატონდებოდნენ, მიზნად კი პირიქით: ებრაელები სთვალნ გამატონდნენ თავიან მტრებზე" (ესა. 9. 1). რამდენადც ნათქვამია "პირიქით", ფურთში მდებულთა "პირიქით", სამასკარადო კოსტუმებში გამოწყობა. სხვაგვარ ახსნას გვაქვს ზობის ხასიფური შობრძობის დამფუნებელი რაბი ისრაელი ბაჟალ-შემ-ტობი: ერთ-ერთი უმთავრესი მცნება, რომელსაც ფურთში ახორციელებს ყოველი ებრაელი არის "ღარბების საჩუქარი" ანუ მცნება ცდაცა, ექვემდებარება. ყველაზე უკეთესი ამ ცნების ასრულებისასთვის არის ფულის მიცემა მათთვის, ვისაც ასეთი დანხარება ესაუბრება ისე, რომ ღარიბმა არ იკოდეც სახელმძღვანელო ვინ მისცა დანხარება, რააა ღარიბმა არ თუხერხულოს ფულის აღება და ღარიბებმა ვერ იცნენ თავიანთი კეთილისმყოფელნი. ამისათვის ფურთში იყუებიენ ნიღბების და ეწვიობან სამასკარადო კოსტუმებში. ნიღბისნობის ასეთ ახსნებს უახლოესი მეცნიერული მონაცემების მიუხედავად გავიხარება. არქიტექტურაში ფურთში მონაწილე ყველა ქურთსადა ნიღბისანი იყო. დღესასწაულში მონაწილთა მდომარეობა და ღარიბებად დაცოცა საკმად გეხსენებოდა სუთი თავდაპირველად მხოლოდ "სანოვანის ნობათი" ერთგვარად რეკლავდება მიუღოს სოცოტეში. მოგვიანებით როცა საზოგადოებაში მკვეთრად გამოყოფა ღარიბთა ფენა რომელსაც არ ხელეწყობდა აღასრულის საკრალური რიტუალი ბარაქის ემბლემის "სანოვანის ნობათის" ურთაუფასობისა - არადა საზოგადოებაში, დამკვიდრებული მტკიცე ტრადიციისა, საკრალურ რიტუალში ერთხანის უფლებითა მონაწილეობის სოცოტეში ყველა წევრა, - შედარებითა შეზღუდულია ფენა ეკლდეებულებას იღებს თავის თავზე იმპიქცილს ისე, რომ ღარიბებისათვისაც შესაძლებელია გახადოს საკრალური მისის აღსრულება. წინააღმდეგ შემხებევაში ფურთის დღესასწაული კარგადა თავის ერთხანობას მასობობას, საყოფიერათობას და საბოლოო ჯამში საკრალობობას აქედან ყალბდება ე. წ. ღარიბთა საჩუქრების" ინსტიტუტი, რომელიც ადრე "სანოვანის ნობათის" შემადგენელი ნაწილი იყო. დღესასწაულზედა ეერთანა ღარიბთა ერთგვარად გეერდეს დგანან საერთო ტრადიციადან ისინი უნდობნი არიან ნიღბისნები ანუ რიტუალში საუბრისუელი მიზანდრები - დეითშეულები მათ აძლევენ "სანოვანის ნობათს", რომელიც უკვე იცვლება ფულსა და "ღარიბთა საჩუქრის" სახელით მკვედრდება.

სენაძის ბრანდონის კითხვა

ესართის გრავნილის კახისის მოსმენა მორწმუნე ებრაელს ორჯერ ეკლდეებულება: საღამოს - დღესასწაულის დაწყებისას და დღითა - დღის დღითა შემდეგ ესართის გრავნილის კახისის მოსმენა ეკლდეებულება ყველას - კაცსაც და ქალსაც ჰამანის სახლის ხსენებისას მსმენელები ტეხენ ხმაურს ბაემეებში ახმაურებენ ჭირალას ქართული ებრაელები ამ დროს იატაკზე ფეხებს აბაკუნებენ. გავრცელებულია ეერთხანთა ებრაელები ამის გამოხატავენ ზარსა და პროტესტს მტერი და მოთულე ჰამანის მიმართ.

ჭრალა ინიციალური წარმოადგენლობს საწესო საგანა (იხ. 1). სამწაამიქცილ ეპიკოს მათისა და წესიერებულებს მის ხმაური იმენს მიხინებული ბუნების გამოვლენების ან საკრალური სკედელისა მოკლდინებულის გაცოცხლების გამოვლენების ფუნქციას თავდაპირველად, სწორედ ამ დანახელებითა ხეიზობდა ებრაულ წესიერებულებაში ჭრალას გამოყენება ან გუანდებული ეერთხანთა ხმაურის ატეხება ამის მხარის უჭერს დღესასწაულის იატარების დრო - 13. 15 ადარი, როცა ტრადიციულად ხორციელებიზობა ზამართის დასასრულოსა და გაზფხველის დადგომის წესიერებულებით.

ესართის გრავნილის კახისის დროს ჰამანის სახლის წარმოქმნისას ატეხილი ხმაურთა და ფეხის ბაკუნთა გამობატულია "ჰამანის ცემა" წარმოადგენს ჰამანის კოლექტური მიქცილის რიტუალს წესიერებულებაში ცემა სიქცილის მთაოლეგებს წარმოადგენს. ასეა ეს აქაც.

ურადლებას მთაქციე, რომ ფურთმის დროს ხაზგასმულია კაცებისა და ქალების საღამოს მანბარში ეკლდეებულება ესართის გრავნილის კახისის მიხინებისა და საზოგადოად დღესასწაულში მონაწილეობისა. ეს არ არის შემთხვევითა ფურთში, როგორც ახალი წლის დღესასწაული და საკრალური ქორწილის ამსახელი დღობა. საზოგადოების ორჯერ სქესის აქტიურთა მონაწილეობითა ხორციელებოდა ამ აქტიუობას თქმულებას თუ რიტუალში მათი სახელის საკრალური წყვილი მეფე-დედოფალი განახორციელებს

რას სანახი უნდა იყოს

ფურთში აცხობენ საჩუქრის ყაყაის სართან დექსილებს რომელიც უწოდებენ "ჰამანის ყურების" (ურ. ოსნეა ჰამანა). ეს ტრადიცია უძველესი დროიდან იყო გავრცელებული ეერთხანთა აქციანსურ და იტალიის ებრაელთა თქმუებაში. დროთა განმსვლილობაში ის გავრცელდა სხვა თქმუებებზე.

გადმოცემის სანახად, როცა ზოროტი ჰამანი მიჰყავდა დასასჯელად. ამის ზურგს მოხილი იყო საყი - ჩამოშვებული ხოლო ყურები მას მოაგლიჯეს. სხვა გადმოცემის მიხედვით, ჰამანი ატარებდა სამკეთისა ქელს

კრეპანი (Крепани) - ხორცის სართანს დეველებში. შტრ სენურ ქუბდარს ასევე ხორცის სართან რიტუალურ პურს რომელსაც საეკლესიო საგაზაფხულო წესიერებებში აცხობდნენ და ჰამდნენ საფიქრებელად ადრე ამავე დანიშნულებისა იყო ხინკალც.

ფურიშის ხალა (Хала) - ფურიშის სუფრისათვის აცხობდნენ განსაკუთრებულ ხალას (Хала); დიდსა და ჩამორთ უხვად ზოროლს

ბევრ სიმშმა მიღებულა ფურიშში ინდაურის ჰამა. რასაც ხსნიან იმას, რომ ახაშეეროშის სამეფო საზღვარი ინდოიანდ მდიდრად. რა სიმშა უნდა, ასეთი ახსნა საკმაოდ გულბრყვილია და დღესაკურებელი ცნობილია რომ ინდაურის სახელდახლოდ კლავენ და ჰამენ ამერიკაში შობის დღესასწაულზე ფურიშში ინცივალური წარმომადგომლის საკრძალორი სიკვდილისა და შობის უძეკლეს დღესასწაულად და ინდაურის ჰამაც ამ ადაისან იყო დაკავშირებული ასეთ შემხახევეში ინდაურში ერთ-ერთი ვერსიას ტრეძისა ან ხელომორედ შობილი ანუ გაკოცხლებული განხობილის ცხოველური სახისა

ხენის წინ სოფლის ანგელოზის სახელზე გამარაოდ დღესასწაულზე ასათიული ოსური იჯახდან შერბილი კაცისა სუფრისთან მიხუცი სამკეთისა ფორშის პურს - „ხორ უეკილას“ ტყაპუშაცხულ კაცის მისცემდა 810, 113: 15. 309.

ყაყაშის სართანს სამკეთისა დეველი აშკარად რიტუალური საქმელია, რომელსაც ჩველებრივ საგაზაფხულო წესიერებებში შეეცკვიდნენ შეიძლება ითქვას, რომ იგი იყო ერთგვარი ემბლემა ჰამანის სახელს ამოფარებული მთაური პურსონაჟისა. ამდენად აღნიშნული დევესლის შტეშმა ფორშის სუფრის მონაწილენი არსებობდა ჰამდნენ მასში ასოცირებულ პურსონაჟს.

სამკეთისხედი კონსიური მისს სამყაროს ემბლემა. საეკლესიოდად იგი დიდი დედის არსის გამოხატველი იყო. შტეტიმ ტრადიციამ კი მის მამოდ ექსევალიტის ან განდობილს უკავშირდება. შემხახევეთა არ არის, რომ უძველეს წარსულში კულტის უმაღლეს მსახურებასა და შეევეტის კონსისებრ ქუდები ეხურათ. ასეთ შემხახევეში ე. წ. კონსისებრთა ანუ სამკეთისა ქუდი კონსიური მისს გამოხატველია და მისს მატარებლის ემბლემადაც წარმოადგენს

ურაღლებას მიჰაკეცე იმას რომ ყაყაშ დიდი დედის ერთ-ერთს მცენარეული სახეა ქარაულ ტრადიციასში რაც შემხახევეში ის განდობილს სახესაც ქმნის ფურიშის ტრადიციამ ყაყაშ ჰამანის მცენარეული ხატება.

მეხარის წიხეში აწარბილი გოველნაბის ისტორიული ურნი

როგორც ჩანს ესაერის წიხე დაწერილი უნდა იყოს ბაბილონში ან სპარსეთში და ასახეს ისტორიული სინაშეიდეგს რომელიც გაბატონებული იყო აქამენიდელსა (558-330 წწ. ჩიენს ერამდე) მმართველობის ეპოქაში სპარსეთის იმპერიაში ანუ ალექსანდრე მეცდომლისა შეთაერთობა ბერძენისა შემოსევაში ანა ადასტურებს ის, რომ ესაერის წიხეში საეროდ არ გეხედება ბერძნული ტრანზიტისა და სახელები, წიხეში დამოწმებული უცხო სიტყვები ან სპარსულია. ან კიდევ - არამული.

მევე ახაშეეროში არის ქსერქსე I, რომელიც მარაიდა სპარსეთის იმპერიას 485-465 წწ. ჩიენს ერამდე ისტორიული მონაცემები ამოწმებენ ესაერის წიხეში მოახრობილ ბევრ ფაქტს კრძიდ, ცნობილია რომ ქსერქსე I-მა კელაქ სუზაში ესაერის წიხეში მას შუშანი პეიანი ააგო მდიდრული სასახლე მისი მმართველობის დროს სპარსეთს წარმოადგენდა ძლიერ სახელმწიფოს რომლის სახეებები აღმოსავლეთისა აღწედა ინდოეთის დაბლობამდე ხოლო დასავლეთისა - ითიამამდე და ლიბიამდე ქსერქსე I დამატევებელი სმედიროთა გამოირჩეოდა, უხვად გასცემდა სასუქრებს მასთან დაახლოებულ პირებს და აწვობდა ძვირადღირებულ რამდენსმე დღიან სადიმებს.

ამ სუფის სახელწოდება, ისე როგორც ებრაული წლის სხვა სუფისა სახელწოდებები, ბაბილონიდან არის შეუთისებული. ჩანს ადარო წარმოშობილია აქადური სიტყვიდან aggepy („კალი“, „ღღწვის დრო“).

ებრაელებს ლენარული კალენდარი აქეთ, რამდენდაც მეხარის წელიწადი 11 დღით მცირეა მის წელიწადთან შედარებით, ხოლო დღესასწაულები ყოველთვის უნდა დაემთხვეს განსასკურულ სეზონს (ყვანის - გასაყვალის, სუქთის - შეშლიემისა და ა. შ.). ებრაელის კანონმდებლებმა დაადგინეს, რომ ყოველი ოთხ წელიწადში ერთხელ დაემატებინათ მეცამეტე თვე ეს თვეა ადარი, ამტრად, საკან წელიწადში გვაქვს ორი ადარი პირველი ადარი და მეორე ადარი. პირველი ადარის უყვლად დღესასწაული და სახისსიერთა დღეები, საკან წელიწადში, გაადათან მეორე ადარში. თუქლიან რომ ადარის თვეში ებრაელებს თან სდევს წარმხატვრისა ფარაიდ არის ცნობილი ებრაული ბრძენისა გამომთქმისა: „დაიწყო ადარი - გაწარავლიება მთარაულიება“.

ადარის თვის სოციალის ნიშნისა თვესთვის, სასივადოდ უნდა ითქვას, რომ სოციალის ნიშნისა ისტორიული მართეი იმეცავისთან არის დაკავშირებული. ეს დამოუკიდებელი თვისა და აქ მთავლად მასსე მთავრობისა ექსეცივადღებუ. მსკლდე შექსერადები თვესთვის ტრეტქურა ცხოველსა რამილად

ინიციატივის წესრიგებებში განდობილს ყალბად და შემდეგ ამოახსენდა, არაერთ ხალხში თვეის სახით არის წარმოდგენილი. ამ მოტივმა ასახეა პირველი ტრადიციის: ამოვიღოთ უფაღმა დიდი თვენი და შთანაწყვიტონა იონა. სამი დღე და სამი დამე დაქო იონამ თვეის სტომაქსში (იონა 2. 11). უბრაძან უფაღმა თვეის და მან ხმელთაზე გადმონათხა იონა (იონა 2. 11). წინაპარი ტოტემის შიგანაიდან გამოსული ანუ ხელმოკრედ შობილს განდობილს იონა მოტივის არქეტიპში მშობილის ხატად ანუ თვესად იხადებოდა.

წარღების ერთ-ერთი ჩინურ ვერსიაში სიკვდილის შემდეგ გუნს იღებს თვეის სახეს. ხოლო მისი სხეულიდან წარმოიქმნება იუი, რომელიც დააცხრობს წყლებს ბაბილონური ე. რომელიც შეესატყვისება შემოკრულ ქვის, წარმოადგინებოდა როგორც ადამიანი-თვენი.

განდობილის ასოცირება თვესთან ვასაგებს ხდის და რატომ არის პალეოლითის ეპოქის კულტურაში თვენი ფალოსის სახით წარმოდგენილი. ზოგაერთა ტრადიციის ფალოსის ადგებენ წყალში და მას ყალბას თვენი. გვიტურ ვერსიაში სტეა ჩეული (შეიქონებოდა უწარბანი) მითროსის ფალოსის ნიღოსში ადგებს და მას თვენი ჭამს აქ ერთის მხრივ. მოცემული ვერსია მითროსის სემანტიკის მქონე თვენი. ფალოსი და განდობილი ოსირის: მეთრე მხრე. მათი გადამკლავი თუ მესამედი წინაპარი დედა, ტოტემური თვეის სახითა წარმოდგენილი.

მედიტრალ ტრადიციის თვენი დაკავშირებულია დემონ ახლოდასან, განსაკუთრებით მასთან სოლომონისა და ტობიას მიმართებაში (ტობია სძლეეს ასმოდეს თვეის და ნაბნარებას).

სიკვდილის, სინებისა და წყლის ქაოსის განსახიერება, ბიბლიური ლეგიონის გამოსახულია არა მხოლოდ ურჩხულის, არამედ თვეის სახითაც. ბიბლიის სახანძარ, სამკაროს დასაბრუნის მაშინაი (ქართული ტრადიციით, შესა) თვეს მითრამეეს და გაინაწილებს მას შორწმუნებთან ერთად. თაბლედში ტენა აღინაშნება როგორც Dag (საეხერ: იხ. აგრეთვე: 5. 391-393). მესას მეთრე მოსელა მხებდა მაშინ, რაცა სატურნი და თუკატერი დადებთან თვეის ზოდატოს ნიშანში. (სამი გადამკლავი თვენი, რომლებიც ქნან სამკუსხელს. გავრცელებულია მოტივის შუასაუკუნეების არქიტექტურაში). არაერთა ხალხის ტრადიციის თვენი გარდაცვლილია სულებთან განსახიერება. ჩინეთში, ინდოეთში და ზოგაერთა სხვა არეალში თვენი სიმბოლოა მეთრედ დაბადებისა. ამიტომ მისი სახე ხშირად გამოყენებულია დაკრძალვის რიტუალებში. ქართულ (და არა მარტო ქართულ) ტრადიციის გარდაცვლილს ხელებზე გაშლილ სუფრაზე ანუ ქვლებში აუცილებელია სამარხის საძვალა თვენი. რომელსაც მელაიარბნი მითრამეეს. ეს არის არა მხოლოდ თვენიში სიმბოლოებული გარდაცვლილს რიტუალური ჭამა, არამედ თვეის ჭამის მატური ძალისა. მელაიარბისა თვესად ანუ -სულად- გადამკლავის რიტუალი.

ცნობილია ოსხე ქრისტეს თვეის მეტეფორა ბერძნული სიტყვა 'εχθρ' 'თვენი' ზოგაერთა სწავლებლის მეთრე იშვარება როგორც აბრეჯატურა ბერძნული ფორმისა, ოსხე ქრისტე ძე ღმერთისა, მისხნაში. თვენი გამოდის როგორც სიმბოლო სიმწინდის, რწმენისა, ქალწული მარამისა. ნათლისა- ადრეულ ქრისტიანულ ლიტურგიაში ოსხე ქრისტე 'თვესად' იწოდება ეს არასრული მასალა შეესაბამებო ანებებს, რომ თვენი, როგორც სიმბოლო, მჭიდროდ არის დაკავშირებული ინიციაციის წესრიგებებთან და წარმოსახავს მის პერსონაჟებს (დიდ დედას და განდობილს) და მოტივებს ადარის თვის შესატყვისი ზოდატოს ნიშანი თვენი (ორი თვენი), ჩემი აზრით, ტყუპათა მოტივის ასახავს და თუ ეს შეხედულება უსაფუძვლო არ არის, მაშინ მასში თვესად წარმოსახული ტყუპი განდობილები უნდა ამოეცნოს. ხელის საყმელა ამ თვესებში და-ძმა თუ მხოლოდ ძმებს იტულისხმება. თორთულად არც ეს არის გამორიცხული, რომ ერთა მადანა წინაპარ დედას, მეთრე მის მეთრ ხელმოკრედ შობილ განდობილს ასახადეს.

გამოაქმულია მოსახრების ფონზე მნიშვნელოვანდ მიმანისა ის ფაქტი, რომ 7 ადარი არის წინასწარმეტყველი მოშეს (ქართული ტრადიციით, მოსე) დაბადებისა და გარდაცვლების დღე ბიბლიაში. მის შესახებ ნათქვამია: 'და დაიქრძალა იგი ევლზე. მოაბის ქვეყანაში ბუა-ფეფორის პირდაპარ, და დღეებთან არაუთ ცყის მისი საფლავი' (მეთრე რეული - რულე (Второзаконие) 34. 6). ამ ტრადიციის თაისეფური გაგრძელებაა სამარ მეფის საფლავის შესახებ არსებული ხალხური თსხელთა-გადმოცემები, რომელთა მიხედვით არაუთ ცყის სად არის დასაბადელი ლეგენდარული ქართველი მეფე. სხვადასხვა ვერსიით, მსგავსი თსხელთა-გადმოცემები არაერთა ხალხის ფოლკლორში მოწმდება.

მოშე ღმერთის მონაცვლე პირა და რიტუალურად მას განსახიერებს ბიბლიაში მოშეს დაბადების დღე - 7 ადარი წარსულში. ხალხური კალენდრის მიხედვით, საყმრებელია, ახალი წლის დასაწყისსაც წარმოადგენდა. ეს ვასაგებს ხდის თუ რატომ გახდა მოშეს დაბადების დღე მისივე გარდაცვლების დღედ. გმან ახე არ ემარება ამრანს ამავე სახელის მქონე ქართულ ხალხურ თსხელთაში, სადაც გმრის დაბადება და სიკვდილი შეცვლილია გმრის მადამედან გასაფოსუფლებად და ისევე დაბმდ მარათისა მრეჯეტული ამრანის გასაფოსუფლება თსხელთაში. ფაქტად არ არის ტყუელი, ის მხოლოდ მცდელობად არის წარმოსახული, მაგრამ ფაქტად ერთა: ამრანის მეთრ ბოროტებრიდან ახსნა ანუ ხელმოკრედ დაბადება. გავრცელება და ამრანის ამავე ბოროტებრი ხელმოკრედ დაბმა ანუ რიტუალური სიკვდილი ერთსადაცმევე დღეს, ერთსადაცმევე აქტად გათარება. ის, რაც მოთხრობს ერთა მიყდანი აქტის ორ სიხედასხეა ასაქტის წარმოსახვის მოშეს (ცხაირებაში) დროის ერთა ერთეულში მიქცეული გმრის არსებობის ორ უკიდურეს ასაქტის, უკავშირება - დაბადებისა და სიკვდილის.

მორღეხანი

არაებრად მმართველბიდან კარზე სამსახურს აქვს ძალზე ძველი ტრადიცია ებრაელთა ისტორიაში. შედარებით დეტალურად უნდა იხილოს კრისი ასეთი უძველესი შემსახვევისა ვადმოცემულია შესაქმნის წინაშე ოსების შესახებ, რომელიც გახდა ყველაზე მაღალი და გავლენიანი დიდებული ეგვიპტის ფარაონის კარზე ოსების ცხოვრების აღწერა გახდა წყარო გვიანდელი ბიბლიური სურათების ებრაელი კარისკაცების შესახებ, რომლებიც იცავენ მამათა რელიგიას და ეხმარებიან ათვისტომს (იხ. დანიელია და ესთერის წიგნები აგრეთვე აპოკრიფული ტომიასი წიგნი). მორღეხანის პროტოტიპი აღბადა იყო ლურსმული ფარფიტებში მოხსენიებული მარდუქი, რომელიც მსახურებდა მეფეების დარა I-სა და ქსერქსეს კარზე.

შუა საუკუნეებში ზოგიერთი მუსლიმანური ქვეყნის (ანდალუსია, ეგვიპტე, სურქეთი) მმართველები იწვევდნენ სამსახურში კერძო და ფინანსისტ ებრაელებს ზოგიერთი მიწვეული სამამზობდა უდიდეს როლს ამ ქვეყნებში (უფრო სრულად ამ საკითხზე იხ. 6, სექტი 772-778).

მორღეხანი (מורדחאי, რომელიც ზოგჯერ იყთახება როგორც მორდხანი, ესაერთან ერთად თქმულების მთავარი პერსონაჟია, თქმულების საინახბად მორღეხანი იყო შეილასშეული კამისა. ბენიამინის ტომიდან (ესა. 2, 5), რამდენადაც სახელი კამ ბიბლიაში მხოლოდ ერთხელ გვხვდება და ქვეა მფეე საულის მამას, რომელიც აგრეთვე ბენიამინის ტომს ეკუთვნოდა, შეიძლება ითქვას, რომ მორღეხანი საულის მოდემიდან იყო.

სახელი მორღეხანი ნაწარმოებია ბაბილონელთა უზენაესი ღმერთის მარდუქის სახელიდან. ბაბილონური სახელები იშვიათ არ იყო სარსესის ებრაელთა, მათ შორის დავითის შთამომაველთა შორის (იხ. ზრუბაელი - 3პეცედი).

„მორღეხანი მეფის კინკარაან იჯდა“ (ესა. 2, 21) ანუ იყო მეფის ერთ-ერთი კარისკაცთაგანი (შდრ. დანიელ 2, 49): და ყოველდღე დაიარბოდა მორღეხანი ქალას სახლის უბის წინ, რომ გაეხსნა ესაერთის მდგომარეობა და ის თუ რა მოუხდებოდა მას“ (ესა. 2, 11). ანალოგიასაერთი გავსებულ ქართული „ეუფრათის“ ხალხური ექსპრესიიდან იმ ადგილს სადაც ხანგასმით აღნიშნულია თუ როგორ იცავენ ციხე-კოშკში ნაკეტულ ვიერს გველეშაპთან და ლომთან ასოცირებული მამამილი და მანკეები.

ამინი (სხვა ტრადიციით, ჰამანი) ყამლეკთა მეფის აგაგის (I მეფე, 15, 8-33) შთამომავალი იყო. როცა ახაშვერომმა ჰამანი ყველაზე მეტად განაღდა, მორღეხანი განსხვავებით მეფის კარის სხვა მსახურებისაგან არც მუხლს იღრეკდა და არც თავყვანს სცემდა. ჰამანის (ესა. 3, 2). არსებობს მოსაზრება, რომ მორღეხანი ასე იქცეოდა იმიტომ, რომ მას ყამლეკთა და ებრაელთა შორის არსებულ მუდმივ მტრობა ახსოვდა (ვაშისულ, 17, 14-16; მეორე რჯ., 25, 17-19). ჰამანი ვადაწვევებს რომ შური იძოს არა მხოლოდ მორღეხანს, არამედ სამრესაოს სახელმწიფოში მოსახლეს ყველა ებრაელის მიმართ. მან დაარწმუნა მეფე ახაშვეროში წინასწარ დანიშნულ დღეს მოესპო მის სამეფოში ცხოვრების ყველა ებრაელი (ესა. 3, 6-15). შემდგომ კი მებდა პირიქით: ადარის I-სა და 15-ში მეფე ახაშვერომის ვანკარულებთან ებრაელებს ვადავკათა მათი მტრობა, რომლებიც დასოკოლით იჭერნ. ათაად ჰამანი და მისი ათი შვილი იმ სახრობელაზე დაისაჯენენ, რომელიც ჰამანმა მორღეხანის ჩამოსახრობად მოამზადებინა. ხასმონელთა დროს 14 ადარს ერქვა მორღეხანის დღე: „საყოველთაო კენჭისყრით დაადგინეს რომ არ დარჩეს აღუნიშნავი, მეთრომბეტე თვის მეცამეტე დღე გამოცხადდეს დღესასწაულად, სირიულ ენაზე ამ დღეს ეწოდება ადარ, მორღეხანის დღეს ერთი დღით უსწრებს წინ“ (მეორე მაკაბ. (II Mak. - Μακροτ) 15, 36).

დარია I მეფობის დასასრულსა და ქსერქსეს მეფობის დასაწყისის ლურსმულ ფიროფიტაზე მოხსენება ჩინიენის, სახელად მარდუქი, ზოგიერთი მტლდეერი მის იდენტოფიკირებას ახდენს ბიბლიურ მორღეხანსაან. არსებობს აგრეთვე მოსაზრება, რომ ადგილი, რომელიც უკეთეს ებრაელებს მურაშუს იჯახის (ქსერქსეს შთამომავალი - ატიასერქსეს I და დარია II - ებრა) დოკუმენტებში, - საწინააღმდეგოდ არ არის მათი ყოველგვარი ხსენება უფრო ადრინდელ საბუთებში, - ეთახება ბიბლიის ცნობას იმის შესახებ, რომ მორღეხანი იყო „ათვისი რიცხმრავალი მძების სიყვითი მძიბეული“ (ესა. 10, 3).

აგაღამ მორღეხანი გამოეუთხილა როგორც წინასწარმეტყველი და ზოგჯერ იდენტოფიკირებულთა ანაზხანს (მეფე (Mer. - Merouta), 12 ა). ალია წინასწარმეტყველის „შტეტიანბებითა მეფის მტლდეერილი განკარგულების შესახებ. მორღეხანმ თხოვა და ყმაწვილის მოყოლას მისთვის უქანასტლად ნასწავლი, ბიბლიური ლექსი, სამიემ სხვადასხვა დღესს მოყვა, თუმცა ყოველი მადგანი, შუკავდა წინასწარმეტყველებას, რომ ისრალი არ უნდა შეშინდეს მის წინააღმდეგ მამართალი სასჯელის ვაში (მეფე (Mer. - Merouta) 16 ა). მორღეხან გახდა მეფე (ესთერ რაბა (Ceter Pashin), 10, 12) და დაამსადებინა მისებვა, რომლის ერთ გვერდზე გამოსახული იყო ჯეკალი და ფერული, ხლით მყოფი მხარესე - თქვით გერგონი (ნორ. P. (Pepur Pashin), 39, 11). მაგრამ, მთისქვე ამქსერქსის ძალაუფლება, მორღეხანმ დაკარგა სულიერი ძალი, იმტომ, რომ მისი მილიტარული და ადმინისტრაციული მილიტარება ადარ უტყუებდა (დროს იბრის შესწავლასაერთი ამ მსუსესი მან დაკარგა პირიქელთა ებრაელ სწავლულთა შორის და გახდა რიგითი მქმუიდე მათ შორის (მეფე, 16 6).

გარკვეული სივალხარისაჲს მორღებაჲს შუძულბა დანახულა იქნას გუანდელუ დროს ენბაელი ქარისკაცის პირუღბასხე ის ერბულე ემსაგებებდა მუგეს. ისინის მას შუჲსმულღებისაგან, პირადელ შებრების მტრის და ამასან ერბად არ იყიწყებეს აჲვის ხალხის დახმარბას და გაჲჭირებამი შებლის მას (7, სტეტი 460-462).

ერბადელბას მივაჲგობი იმს, რომ მორღებაჲ არის მუგის სიკოცხლის მსხნელი. ანუ მორღებაჲ არსულბეს ზუსტად იმ ფუნქციას, რაც დაქორბული აქეს მუგის ხელისმომკიდეს საქორწყლო რიტუალში. არ ფიქრ იჲსმუღობისა გუანდლობისა თუ მის რედაქციასა მუცადინობისა გამო. თჲსმულღების ანახმბად, მორღებაჲ მუგის მტრბეს ამარცხბეს არა უშუალედ. არა პირადელ. მოსალოდნელი საშრობობის შესახებ იგი აცნობბეს დედღოლად ესაყვის და შუამგული ზესა ატოპინბეს მუგეს მთავარი მარც ის არის, რომ მიუხედავად მოტყვის საქმოდ სახეცულღებბისა, ძალამი დარბა მთავარი - ფუნქცია: მორღებაჲ ის პერსონაჲსა, რომელიც იცავს მუგეს და საქორბობის შუამბეგებამი ისინის მის სიკოცხლებს ასეთი რამ კი ევბლებდა მუგის მავტურ სანაშემუგეს. მის ჯაღობნურ შრეცკელღის - ხელისმომკიდეს, რომელიც ზღაპრბესა და თჲსმულღებბი ხზრად პირელ ემზრად არის გამოყენილი.

ჰამანი

ჰამანის მოთხორი ასბეცებბის დასადგნად საქმარის არ არის მხოლოდ თჲსმულბა ესაყვის შესახებ. ამ სახის არკტიკობის დადგნა სხუა მასალებთან შუპირისპირბობის არის შესაძლებელი. იგი დაკემბრებულია მუგის ხელისმომკიდის ისტორიკტთან. ქარული ტრადიციამი ერბონანის ხალხური პერსონაჲს პირელი ემზარი იმბეგ დროს მუგის ხელისმომკიდეა. მუგისაგან უარყოფან გუარბადილი მას მთავრე ცოლად დადგობილა, რომ ხელისმომკიდე მუგის მაგური უნარის პერსონაჲსიკაცია, მუგის მაგური II გუარბნური სანაშემუგე იყო. ამბობ საქორწყლო რიტუალში იგი ფუნქციკურად ენბეცებბა მუგეს (4, 69-77). ესაყვის წიგნის მიხედვით, მუგის პირელი ემზარი და ხელისმომკიდე ჰამანი მარბაღია არ წეეს დედღოფაღან. მაგრამ მას ასეჲს განზრახვის კონბისა თუ ცდის ბრადღებბას უყებბეს: ჰამანი დარბული იყო საწოლთან, რომელზეც ესაყვი იმყოფებდა და ასეჲ მუგემ: დედღოფის დამორჩილებბას შესახებ სახლში ჩემი სანდასწრბისა? (ესაჲ. 7, 8). ამ ბრადღებბის გამო ჰამანის იჯებბა. მას იმ ხეზე ახრობენ, რომელიც ჰამანს მომსადებელი ჰქონდა მორღებბის ჩამოსახრობად. ესაყვის წიგნის საქმოდ გუანდლობის გამო არაჲყარბი პირდაპირი მინიშნება ჰამანის ხელისმომკიდეობის შესახებ ტექსტში მოცეული არ არის სანბცელოდ საქმოდ გამოკეჲსადად აღნიშნულია ის, რომ ჰამანი მუგის პირელი ემზარია, რომელიც ჩეეულბერბე მუგის ხელისმომკიდედაც ითვლებდა. ამას გარდა, როგორც ზემის უკმე მუგეჲსაჲ, ჰამანის ხელისმომკიდეობასა და მის უფლებს ფუნქციებზე მინიშნებს გუანდელი რედაქციის შემბახბული -დედღოფის დამორჩილებბის" მცდელბობის ბრადღება. რომლისაც მას მუგე წაუყებბეს უძველესი ტრადიციას, ხელისმომკიდე იყო ის პერსონაჲს, რომელიც პირელი შეახებდა ხელს დედღოფას და პირელი "დამორჩილებდა" მას.

მუგის მაგური სანაშემუგის ისტორიული ძირბი დაკემბრებულა ტოტემურ ცხოველთან ან გუანდელ მის პერსონაჲსიკაცისთან, რომელიც საწოლური სიკედლია, კლავა და შემბეგმი ავლადენდა განდობილს. გუანდელ ტრადიციამი ამ სახის დესკარალიზაციის შემბეგმი მუგის პირელი ემზარი და იმბედღოლად ხელისმომკიდე ბორბე პერსონაჲდ ვადიასრება. რომელიც სხვათა, - ჩეეულბერბე, სესხობრიე სიმწყებბე შესული ემბწყობია. - მოკედინბას ცდობის უკმე უფრო გეან. ასეჲა პერსონაჲის განზრახვა მთელი თმის მოსობბას უკემბრებდა. შემისა აღნიშნულიდან გამომდინარე, თმის მოსობბა ინციკალური მიკედინბის მოტყეჲდან იღბეს სასაეეს იგი საკრალური მიკედინბისა და გაციცხლებბის, ხსნის იდგას უკემბრებდა. ეს რომ ასეა, ამას მზარს უფრბს ამ აქტის განხორცილებბის მცდლობა წლის ციკლის დასასრულთან და ახალი წლის დასაწყისთან ანუ გასაფხულთან, რაც შესაძლებელი იყო მხოლოდ სამიწათმოქმედელ ეპოქის რწმენა-წარმოდგენბესა და მათოსში.

ინციკალური სიკედლის გამბორციულებელი პერსონაჲები მთავალი ხალხის გუანდელ ტრადიციასში ბორბე არსებებდა ნამოჲვალბინდელ ამ საეროა წესბთან არც ენბაული სანამდელიდა გამბრკლის, რამდენბედაც ესაყვის წიგნში ინციკალური სიკედლია უნდა მოკედეს მთელი ერბულია თემი. ჰამანი ცხადებდა ენბაული ხალხის მტრად და მოწინააღმდეგედ. ამის გასამგრებლად თჲსმულღების წიგნბერი რედაქციის ატოპინბა ჰამანი ყანაღლია მუგის მოდემსად წარმოსახა და ახალი სიკედელი და გამბრკალიბა მოუბინბა ჰამანის მტრბას" ენბაული ხალხისადმი, რომლის საკრალური სიკედლია და გაციცხლებბა თჲსმულღებამი განხორცილებულ აქტად აღარ ხასიაღებდა. იგი მხოლოდ მოსობბის მცდლობბისა და ამ საშრობობისაგან ხსნის არის შეცეულია.

მთლია უფრო მამბებურად და დეტღორად აღნიშნულ მოტივის მის დასწყის და უმბაერეს საწოლში წარმონანეს ენბაული ხალხის დეპიტემი ტყეჲობისა და ამ ტყეჲობიდან დახსნისა სხობა რომლის ძალბადაც ინციკალბაგეულია არა ერთი პერსონაჲსა, არამედ მთელი ხალხი, რომელიც ღეჲის რწმული ხლებდა და ღეჲისივე კურბოჲეულ მისწავ, მუღბეჲსი ბარბის ქეჲეჲბამი სახლებდა. ამასე სრულად სხუა დროს ყისაუბრბე აქ კი ანალიყასეჲ მინიშნებაჲს ექსპლიყადებდა. ესაყვის წიგნის რედაქციონისა და გეჲისსაჲვის ჰამანი ენბაული მტრის გამოკეჲულია ხატა. ის ეკლავდა. ენბაულბი კლავდი ატოპეჲ ჰამანის ათ შუალსა და ენბაული ხალხის სხუა მთავარბეჲსიკეჲიან მტრბეს ცხადია, ეს მოტიჲები საქმოდ გუანდელია და თჲსმულღების საყუარბეჲლ ექრბასში იგი მიცეჲული არ გეჲენბობია.

მოხსნა პამანი, მაგრამ არ შეძლება მეფე დარჩეს პირველი ევსიხოსა და ხელისმომხრის გარეშე პამანს ფუნქციურად ინაცვლებს მორღებია. მეფის ტანსაცმელში გამოწყობილი მეფის ცხენზე შეტვლილი და პირველი ევსიხოსად აღსვენებული დედოფლის ბიძაშვილი და იმპერატორულად დედოფალ ესპირის მამობლია.

შემხატვეთა არ არის რომ სწორედ ბიძაშვილია ესპირის მამობლი და პატრონი. ენაც რამდენადმე ურცხვეა ურცხველს გარკვეულ ურასირობებში საფუძველ დადებულ საქორწილო ტრადიციებში. მისთვის კარგად არის ნაცნობი საპატარძლოს მამამთავლის ანუ მამობლიასა და ძმის ან ასეთის არ არსებობის შემთხვევაში საპატარძლოს ბიძაშვილის წაწყვეთი, როლი საქორწილო რიტუალებში და არა მხოლოდ საქორწილო რიტუალებში.

ინიციალური გზის, შობილი გამარჯობა ხშირად იძლება და გლახაკები არან ფოლკლორში. იბოლია ვაიროც რომელსაც ერთადერთი ნათესავი ბიძაშვილი მორღებია. ჰყავს ეჭვი არ არის, რომ ესპირი ინიციალური წარმომავლობის სახეა, რაც ნათესავს პუგნს მის იბოლობასაც და იმასაც, თუ რატომ არ ჩანს თქვენილება მის სხვა ნათესავს გარდა ბიძაშვილი მორღებია.

მეორეა, რომელიც პამანის ანალოგიური სახეა ქართული „ევსიხოსი“ ხალხურ ევსიხოსში. ასევე ბოროტ არსებად წარმომადგენს თქვენილების მიხედვითა ურცხველს ისტორიულ ფუნქციებსა კავშირს მეორეანის სახე გაცილებით შამბგვლებად ინახავს ვიდრე პამანის სახე ამიტომ ანალოგიური სახეაა შეპროსპირებითა შესწავლა ხელს უწყობს პამანის სახის არქეტიპული ევსიხოს წარმომადგენლს.

ნელსაცხებლები

ნელსაცხებლების დამზადებისა და გამოყენების საწესო პრაქტიკის საფუძველ ინიციატიაში ძვეს ტყის მათორთი სახლში ანუ საიქოში გადასვლის წინ განდობილი ახდენდა რიტუალურ გაბანვას, რასა განეზოვებინა სუნა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ცოცხლებს ახასიათებდა. ამ სუნის ევსიხოსა მცველებლებს ისე, როგორც მცველებულსა სუნს ეერ იტანენ და გაურობან ცოცხლებს. მორღებობა ამავე მიზნისა. მცქარული ცხიმებიდან დაიწყებს ნესაცხებლების დამზადება. ეს უკვე რქმენა-წარმოდგენის იმ საფეხურის ნათესავა, რომელსა მიხედვითა საიქო უკვე არა ცხოველსა სამართო არამედ მართლ განაფხვლისა და მართლ აფუფეხული მცქარება ქვეყანაა. ე. ი. მცქარული ცხიმებიდან დამზადებულ ნელსაცხებლებისა თუ ნათესავის გამოყენება ადამიანს აძლევდა მცქარის ანუ საიქოს ბიძაშვილს მედრის სურნელებას. ამ გზის ნელსაცხებელწამოლი რიტუალურად მცქარედ გარდასახებოდა იყოველ პირდაპირ ელი საფუფეხლად ცხოველს წარმოშობის ცხიმებიდან დამზადებულ ნელსაცხებლების საწესო გამოყენების პრაქტიკას. იოლედ იმ განსხვავებობა, რომ ამ პრაქტიკის გამოყენებლის რქმენა-წარმოდგენებში საიქო ველურ ცხოველსა სამართო იყო და ცხოველს წარმოშობის ნელსაცხებლების გამოყენების გზის ადამიანი ერასი მხრივ. კარგადა თუ საზრდა ცოცხლსათესავის დამახასიათებელ სუნს მეორე მხრივ. იქნდა ცხოველსათესავის ანუ მედრისთვის - საიქოს ბიძაშვილსათესავის დამახასიათებელ სუნს. ე. ი. რიტუალურად ის ცხოველად გარდასახებოდა. ნელსაცხებლების დამზადების პრაქტიკაში მოწმდება ე. წ. გარდასახული საყვირული. როცა მასში ცხოველური და მცქარული წარმოშობის ცხიმებს მოწმდება ე. წ. გარდასახული საყვირული.

ესპირის გავანდლის შემქმნელსა სწავლად დაწინაურებულს საზოგადოებისათესავის ბუნებრივია, საიქოს ის სამთავრა. სადაც მუდმივ გასაფხვლად და საყოფის მომცემს სასურნელოვანი მცქარებობა მართლ ყუაიან როგორც უკვე აღვნიშნე. საიქოსა ასეთი წარმოდგენა სამწიფათქმელთ ეთქმის ყალიბდება. მეფის სასახლე და მისი ადგილი (ესა.) სწორედ ასეთი საიქოსი მიწური ხატს ქმნოდა. ამ სამართოში შესვლა შეუძლია მას. ენაც რიტუალურად განსწმინდებოდა ანუ დაქორწინდა ცოცხლსათესავის დამახასიათებელ სუნს და შეუყენდა საიქოსათესავის დამახასიათებელ მცქარედ გარდასახული მცქარის სუნს ეს რიტუალი ერასი წელი გრძელდებოდა და მხოლოდ ამის შემდეგ შეუძლია საღვაცო სახლში მეფე ქალწულს შესულიყო მეფისთან (ესა.) და გაეხატებინა მისი საყვირული.

საგარეულია, რომ მეფის კარისკაცთაგანი მორღებია (ესა. 2. 18) საჭურისი იყო. მართალია ესპირის წიგნი ამის შესახებ პირდაპირი მითითება გაეკუთხული არ არის, მაგრამ ასეთი დასკვნა ლოგიკურად გამომდინარეობს შემდეგი გარემოებებიდან:

1. ყველა სხვა დასახლებული კარისკაცი გარდა პამანისა, თქმულების მიხედვითა, საჭურისია.
  2. მორღებია, უკუღმყოფია.
  3. ურცხველსი ტრადიციითა, საზოგადოდ, მეფის კარისკაცებად, განსაკუთრებით კარბების მკველსად, უმათრესად საჭურისებს ამწესებდნენ.
- სადაც მომდინარეობს ასეთი ტრადიცია და რთავრთა საჭურისის მითო-რელიგიური თავდაპირველი არის?

დასაჭურისება წარმოადგენდა წინაპრი დღეს დღის ხატად. საზოგადოდ, ქალად რიტუალურად გარდასახვის არავითარ ხალხის ტრადიციაში ქრობოლია, რომ საგანსახვლო საწესო ორგანიზების მანაწილენი თავის ისახმირებდნენ და ისაჭურისებდნენ. ფართო შინაარსით, ორთვე ქმედება რიტუალურ სიკედლის ნაწილია.

დასაჭურისების რიტუალური პრაქტიკა ისტორიული ძირებით ინიციატიაშიან არის დაკავშირებული ადამიანული წესრიგების დროის დღეს ყოველ კლავდა და შექცევილ ხელმძღვრელ ქმნადა თუ მისი განდობილის ანუ მის შეყვანილ რთავრთ მწიფის სრული ხატად აქცინებოდა თუ არადაცხობდა. ამიტომ

ახალშობილი განდობილი უმცირესი ტრადიციისა იხადებოდა „ქალად“. გვიანდელი სამწიფამოქმედო ეპოქის რელიგიურ ტრადიციას განდობილად განეყარებულ უკვე დევანების რანგში ავიხილ მთაწიურ პერსონაჟად გარდასახვის მიზნით ექსტაზში ჩაგარდნილი რიტუალის მონაწილეთა ერთი ნაწილი თავის ისპურისებდა. ეს იმასაც მიანიშნებს რომ ის ღვთაება, რომლის სახელზეც საგანაწიხლო საწესო იმართებოდა, მასში მონაწილეთა რწმენა-წარმოდებებში ასევე საჭურისი იყო.

ახლა გასარკვევია დო რა მიმართება არსებობდა მეფის სასახლესა და მის კარისკაცსა დასაჭურისების რელიგიურ პრაქტიკას შორის ამისათვის ძალზე მოკლედ მიუყვამებ მეფისა და მისი სასახლის მთა-რელიგიურ უმთავრეს ზოგადი ასპექტზე. მეფე უზენაესი ღვთაების მიწერილ საწესო, ხატო და უპირველესი ქურუმი იყო. შესაბამისად, მეფის სახლი ღვთის მთაწიურ სახელო ჭობის გვიანდელი ანალოგია. ღვთის საიქიოსეული სახლის მიწერილ ხატოა. მის შიგა სივრცეში მთელ სამბაროს შინაარსი ატარებდა. მეფე იჯდა სახატებზე, რომელიც ერთ-სადაიმევე დროს სკამსაც და საწოლსაც წარმოადგენდა. შესაბამისად, სასახლის კარიბჭე საიქიოს შესასვლელის ფუნქციას აღჭურვილი ტრადიციული იყო. ის საკრალურობის უმაღლესი ხარისხისა გამოიარებდა. ტრადიციისამებრ, კარიბჭის შესასვლელში იჯდა დიდი დედა. რომელიც შემდგომ არაერთ ტრადიციას შესასვლელის ზღვრების დედაებად ჩამოაგებდა. აქედან გამომდინარე კარიბჭესთან მხოლოდ დიდი დედის „შეღობა“. საიქიოს ვაჭებელ წინააპრ დედად განიშინებულ პირებს შეეღობა დედა. კარიბჭესთან სო ზღვრებისთან მდგომში ანუ კარისკაცნი არქეტაპში დიდი დედის ქურუმბიც და ამდენად საზოგადოებრივად გამორჩეული პირები იყვნენ. სოციალურ ასპექტში ისინი უზენაესი ღვთაების მიწერილ ხატის - მეფის მსახურების როლი ასრულებდნენ. საკრალო შენებისა სო მეფის სასახლის კარიბჭესთან მხოლოდ რჩეული შეეღობა დედა. აქედან გამომდინარეობს შემდეგი დასკვნა: მეფის სასახლის კარიბჭესთან მდგომი უცოლშვილო მორღებია, სქმულების მიხედვით, მეფის ერთ-ერთი საჭურისი კარისკაციაგანა.

შურბის მადნებმა

სქმულების მიხედვით, ფურჩმის დამწესებლები მორღებია და დედოფალი ესაერთ არან. მრავალი ხალხის ტრადიციასში ცნობილია სქმულება-გადმოცემები, რომლებიც ამ სო იმ წესწვეულების დამწესებლად კონკრეტულ, ზოგჯერ ისტორიულ პირებსაც ეს ასახელებენ უზრავლეს შემხვევებაში. დამწესებლად-გადმოცემებში დამწესებელი მოტყეობს. სახეები სო მუღანად მასში აღწერილი წესწვეულება გაცილებით უხეხისა ვიდრე ამის შესახებ გვაუწყებს სოლემ ფოლკლორული ან ფოლკლორზე დაფუძნებული წერილობითი წყაროები. ამ კონკრეტულ შემხვევებაში - ესთერის გრაგინებში - გადმოცემული ამბავი უძველესი საგანაწიხლო წესწვეულების ისტორიულ პირსა ან სუნდაც რომელიმე ისტორიულ მოვლესთან დაკავშირება-შურჩმის ერთ-ერთი კრები შემხვევება შეიძლება იყოს ამგვარად მთელს დაბეჭდვითი მტკიცება პირდა სო არა რამე ისტორიული რეალობა საფუძველი თვითონ გრაგინებში გადმოცემულ ამბავს მასზე მხოლოდ ვარაუდი და ისიც ძალზე ფრახილად შეიძლება ვისაზრებოთ დარწმუნებას კი ერთი რამის თქმა შეუძლება: სქმულების მთაწიურ ასპექტში და მისი მოტივებისა და სახეების ანალოგიები და შინაგანი ნათესობა მსოფლიოს მრავალი ხალხის საგანაწიხლო საწესო რიტუალებისა და მათის მოტივებისა და სახეებისან, უმცირესი ხელის მის გვიანდელ წერილობით გაფორმებას და უძველესი წარმოშობას.

რა პირდაცობა შეიძლება დაკავშირებოდა მეფე ახაშურუმის სახელს ასეთი სქმულება? უზენაესი ღვთაება მათსში განაცდის ყოველწლიურ განახლება-აღორძინებას შესაბამისად. იგივე პროცედურას გადის მისი მიწერილ ხატოც - მეფეც, რომელიც ჯერ კვდება და შემდეგ კვლავ ცოცხლდება და განახლებული ძალია ყველანა საშეგროს ამ ქმედების საშეგრო ძალია იყო ბუნების აღორძინების ხელისშემწყობის ფუნქციას ასრულებს უფრო არქეტაპული გააზრებისა საკრალური საკვდილისა და გაცივლების მეფე უზრუნველყოფდა ბუნების აღორძინებას ყოველწლიურად განახლებზე ანუ ახალი საშეგრო წლის დასაწყისში. უზენაესი ღვთაება და შესაბამისად მისი მიწერილ ხატო - მეფე იმორებს საშეგროს შესაქმის აქტს მანამდე კი ის სობოდა ყოველწიურ ძველს მათ შორის ხალხსაც და შემდგომ ხელმოვირედ შობს სო ქმის ყოველივეს ეს მოტივი უფრო შინაგანად დაკავშირებული მოსინანს დედა წარღების დღეებში (ამის შესახებ უფრო სრულად იხილეთ II სუკი მათში) საუღაპირეულად კვდებოდა და ცოცხლდებოდა ერთი პერსონაჟი ანუ განდობილი. გვიანდელ ტრადიციასში კვდება და ცოცხლდება მთელი ხალხი და შემდგომ ხელისა იწყება მისი დაბრება ეს არის ინატივალური კვირბა-გაცივლების მოტივების გაქრეკვლება მთელ ხალხსზე ამ საკრალური რიტუალის წყალობით განდობილია - ერთი პერსონაჟი სო მთელი ხალხი - ხდება რჩეული.

კიდევ უფრო გვიანდელ ტრადიციასში ხალხის მოსობა და კვლავ დაბრება რელიგიურად ადარ ხორციულებდა. მოსობა იცვლება მოსობის მცდელობით, სოლ დიბრება - ხსნის მოუხეცვლად ამისა, მათისათვის სიკვდილისა და გაცივლების საკრალური აქტი შინაარსობრივ სრულყოფილებას მანც იმარტუნებს ყოველთვის აღნიშნულ გეპას ასახავს „ესთერის გრაგინებში“. საკვლისხნა რომ მხოლოდო სქმულების თანხმად. მოსობა ექცება არა საზოგადოებრივად ხალხს არამედ მხოლოდ სპარსეთის იმპერიასში მცხოვრებ ყველა ებრაელს რომელთა მოსობის მცდელობას და უმცირესი ხსნას აქტორებად მინაწილებს იმპერიის მცვენი მცვენი. მისი პასორება მხოლოდ გარკნილად მათათა. ინატივალურად გამოსდის პირველი ექსთრა ჰასნა. მცვენი ამით უმთავრესი არის მანც ძალაში რჩება - ისტორიული ძირებიან მეფის პირველი ექსთრა ჰასნა როცავე უკვე აღნიშნუ სქმის მსაყურთა თანამშენწვიან განსიარადა. მსაყურთა თანამშენწვი არქეტაპული არის, სქმის მსაყური

უნარის პერსონაჟი კაცია (4). არქიტექტურული მთავური არსის მხედ და მისი პედონსური თანამშრომელი ანუ იგივე პირველი ექვზირი ერთი შინაგანი ერთობაა. ამ სახეისა და შორიშორება ევოლუციის გვიანდელი ეტაპია. ამდენად, პირველი ექვზირის საქმიანობა თავისი არქიტექტურული არსის მფეოს საქმიანობის გამოამატელოდა. ანუ მფეოს აქტიურობა და მოზოცისა ელენდება მისი მაგსური თანამშრომლის აქტიურობასა და მოზოცისაში წარსულში ერთ პერსონაჟში გაერთიანებულ მომცდენებელი და შექმნელ-ამაღორძინებელი ფუნქციები გვიანდელ ტრადიციასში ორ დამოუკიდებელ სახედ გაყოფი ერთი ხალხის მომსახურება და შესაბამისად, ხალხის მტრის სახედ გამოყოფილია. მეორე - ხალხის მსხლად ორთავე შემსხვევაში მფეოს შინაგნელოვანი წყლოდი მიუძღვის - ხალხის მოსახლის მცდელობაც და ხალხის ხსნაც მისი წერილობითი ბრძანების შესაბამისად ხორციელდება. ეს გადაამწყვეტ როლის საბოლოოდ მინაც მფევე ასრულებს, ანუ ის არის შესაქმნის უშუალო გამხორციელებელი.

რადენადაც მფევე ამაშეგრობის სახელს უკავშირდება სასრესიის იმპერიის აღორძინება და იგი ერთ-ერთ წარმატებულ მფევეთა თაღებზე სასრესიის ისტორიასში. მისი სახელისა შემოწმის ის უსწლებელია, რომელიც სხვადასხვა ევრსიისა ტრადიციულად დაკავშირებული იყო მრავალი ქვეყნის სხვადასხვა. მათ შორის თავად სასრესიის სხვა მფევისა სახლებთან წესისამებრ, ისტორიასში წარმატებული მფევის სახელის ორგული ხეება საშეგრობა ოდინდელი უსწლებელ-გადმოცემისა. ასევე ეს ქართულ სინამდვილეშიც, სადაც თუნდაც ამაბრ მფეოს სახელს დაუკავშირდა არაერთი უძველესი მოტივი.

რადენადაც მფევე ამაშეგრობის ისტორიული პირი იყო. ცხადია, უსწლებელში ამ ისტორიის რეალურიც აისახა, მაგრამ უსწლებელში მთავარია არა მარტო საქართულო ისტორიული ყოფა, არამედ უსწლებლის მთავრულიც არქიტექტურის, რომელიც მთავრისაყის დამახასიათებელი სტილისა - რეალური ამბის დონეზეა გადაშეცემული. ამ გარეობებამ სწავლეულთა საბინებში ერთგვარი დაბნელობა გამოიწვია ისინი ერთიანის წიგნს არა საკრული ამბის, არამედ უსწლებელი ისტორიული დოკუმენტის დონეზე გააზრებდნენ ტექსტისადმი არასწორად მეთოდურად დამოკიდებულად გამოიწვია ის. რომ უსწლებლის უმთავრესი მოტივებსა და სახეებზე ნებისა არსის, ხშირად არასწორი ინტერპრეტაციები შეიქმნა მთავრის ისტორიის უფრო სწორად, ისტორიული საფუძვლის გარეშე არ არსებობს, მაგრამ მთავრის ისტორია არ არის. ამ დებულების გასაყელისწინების გარეშე მწელია სწორად აღიქვა უსწორის გრანდოსის ხიბლი და დადი მსმენელობა უძველესი კულტურის შესწავლის საქმეში.

დღევანდელი ვაშისა შესახებ სასაქმის გავრცელება იქცა გარდა იმისა, რომ იგი იყო პირმშენიერი

და უარი თქვა მფევისან ნადამზე .სამეფო გეოგრაფიასში მოსელოცე გასარქვეთა რა ნადამი მოაწყო მფევეს როდის და რა მიზნისა. ეს გასაგების გახდის თუ რატომ მოიხმე მფევეს .სამეფო გეოგრაფიასში დღევანდელი ვაშისა და რატომ წაიყვალა ის მთელი ხალხის წინაშე დანამზედ მფევისან ნადამზე მოსელოვობისაყის საყვანის ბიბლიური მოტივირება, რომ ეაშისა საქციელი ცული მაგალთაა უსწებოდა იმპერიაში მცხოვრები ქალბისაყისა აშკარად გუანდელია.

რძეა შაბდქედლება სასაქმის მფევე სასრესიის ყველა მთავრისაყის აწყობის ნადამის ასოთხმოცი დლის განმავლობაში. ეს ასე არ არის ასოთხმოცი დლის ანუ ნახევარი წლის განმავლობაში მფევე უსწებოდა მთავრებს სამეფოს სიღადედასა და ბრწინებელბას. რომლის დასასრულს მფევეს სამეფო სასახლის ბაღში მოაწყო შეუდღადიანი ნადამი შუშანის ყველა მცხოვრებელთაყის.

სამეფო სახლის საიქოსეული სახლის მიწიერი ანალოგია, ხოლო ამ სახლის ბაღი საიქოსეული სამთხისა აქედან. მფეოს საცხოვრისის მთელი ტერიტორია საკრული სურვედ გაიანგებოდა. ამ ტერიტორიაზე მფევე აწყობს საწესო სასიასის ნადამს, რომელსაც საერთო სახალხო ხასისაა აქცე. იგი ბრუსკობა-ქვემობის მსგავსად, ერთი კვირას ანუ შვიდ დღეს გრძელდება. მსმენელოვანთა ის, რომ ეს ნადამი ეწეობა ამაშეგრობის გაშეუბების შესამე წლის თავსე ტრადიციულად მფევედ კურსხევა ხებოდა ახალი წლის ანუ სამეფოს შექმნის დასაწყისში, რაც მთრულ წარსულში. სამწამომხედო ეპოქის ერთი ტრადიციის, ადრე გასაშეუბლზე - ადარის ათეში იწყებოდა. თუ გათვალისწინებთ, რომ ადრე წელიწადი ზაფხულს და ზამთრად იყოფოდა, აღმოჩნდება, რომ ასოთხმოცი დღე, რაცე ამაშეგრობა ამსაყრების თავის სამეფო სმდღადისა და ბრწინებლობის მთავრებისადმი ჩვენებას, მიღის ზამთრის ანუ ბუნების მიძინების პერიოდზე. კალიდარული წესწეულებათა მიხედვით, ზამთრის დასასრულსა და ზაფხულის დასაწყისში იმართებოდა ბუნების აღორძინებასა და განახლების მრავალდღიანი რიტუალები, რომლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი შემადგენელი ნაწილს საკრული ქორწილის შეადგენდა: უსწეაქის დევიტა უფრადებოდა დღეა უსწეაქის ანუ დღესაყელს რიტუალურად ეს წყელი მათი მიწიერი ხატების - მფევე-დღესაყელსა იყო წარმოდგენილი. მფევე-დღესაყელს საწესო შეერთება ანუ საკრული ქორწილის უსწრეწელოყიდა ბუნების ამაღორძინებელ ძალებს მოქმედებაში მიყვანდა. დიდი დღის განმასახიერებელი დღესაყელი უსწრეწელოვანესი პერსონაჟად ითვლებოდა წესწეულებში. რაცე დღესაყელი ეაშისა უარს აძიბის მფევისან მთვლეს საწესო დასმლზე და უსწეაქის თქ შეტრეზილთა ამთი აყურებების ბუნების გამსაყარებას არქიტექტურული არსისა, ან, რატომ სათაყელს დღესაყელს ეაშისა დანამაქედ მთელი ხალხის წინაშე.

ერთი თბავალი მნიშვნელობა, ეაშისა და ესაყრის დომილებად იწოდებან (ესა, 1, 19). ბიბლიური თქმულებების ერთიანი ეფექტორად ქაჯდება დღესაყელ ეაშისა და იცაქების მის ადვანსს.

ყოველწლიურად, წლის დასაწყისში, მეყვედ კურსიების დღეს მეყვე ალასრულებდა ათვის საკრებლო რეზიზნულებს - მონაცვლოებად სამყაროს შესაქმნის აქტში და საკრებლო კორქნებას უურსდებოდა დედლოვალს, რთაც უზრუნველყოდა ბუნების ამალორბინებულ მალსა მოქმედებაში მოყვანას. იტარებდა, რომ არქიტქიში გადედლოვებულს ესარქას და მეყვე ახაშეუროზის შერქებად აღნიშნულ კალენდარულ დღებებში უნდა მომხდარიყო. ესარქა ერთი წლის მანძილზე სადაცო სახელში ნელსაცხებულების გამოყენებას განშქნდის რიტუალის ასრულებს (ესა. 2. 12) და წლის ასეზე ანუ ტიბეთის აყვეში მოყვას ის მეყვე ახაშეუროზთან (ესა. 2. 16) მისი გამეყების მეშუდე წელს.

ჩემი აზრის, დროის ხანგრძლივობა თქმულების ბიბლიურ გერსაში საკმაოდ გაშლილია. ამიტომ ეფიქრობ, რომ მოტივის არქიტქიში ესარქი მეყვე ახაშეუროზს ეაზმისასაყის დედლოვლობის საბორომეოდან ერთი წლის ასეზე ხედვებად და არა მეშუდე წელს შუეიდ ღვინარული, საკრებლო რიჯხევა და ამტობ მეყვისა და ესარქის შუეიდვლაც ახაშეუროზის გამეყების მეშუდე წელს ხდება. მაშინ რთაც რეალურად მეყვე ყოველწლიურად წლის ასეზე ასრულებდა ათვის საკრებლო მოეიდობას - მარსავედა საწყსო ნადიმს და აქენებდა ყოველ დამსწრეს, სამეფო გეოგრაფიადგმულ დედლოვალს აწკარა, რომ გეოგრაფის ამ შემთხვევაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს - მისას იძინდა დედლოვლო დესაბერე პრეოგატიყებს და ხედვებად გამორქული პერსონაყო როგორც წესსეულებებში, ისე საერთო ცხოვრებაში. მას მეყვისან ერთად უნდა უზრუნველყო ადამიანას კუთხედლებობა: აედლორბინებინა მიბინებული ბუნება, გამეყვითა წებდა ანუ მოყყვანა ზაყხული.

სამეფო ბაღში ესარქი მეყვისასაყის და მისი პირველი ეგზონისასაყის აწკობს ნადიმს, რომელიც ასაიხი ხასისაყის იმ შუეიდვლან ნადიმის ანალოგორია, რომლის შესახებაც საუბარია თქმულების დასაწყისში. განსხვავება იმაშია, რომ ერთ შემთხვევაში ნადიმის ინიციურად გამორქილას მეყვე ხოლო მეოვე შემთხვევაში - დედლოვლო ესარქი ამასან, ნადიმს პირველ შემთხვევაში ატარებს საერთო სახალო ხასისას, ხოლო მეოვე შემთხვევაში მას უდარსავედ მხოლოდ მეყვისა და პირველ ეგზონის, რთვე შემთხვევაში ნადიმს იმარსავე სამეფო ბაღში ან ბაღში მდებარე დედლოვლის სადგომსა თუ საღვინო სახელში. ნადიმის საერთო სახალო ხასისას გაკლებით მიქლდა, ყიდრე მასში მხოლოდ მეყვისა და მამანის მონაწილეობა. საგულისხმაა, რომ შუეიდვლანას ნადიმს თქმულების ბოლოს ორდენადან არის შეცვლიდა ესარქი ზედმიხედობას ორ დღეს აწკობს ნადიმს მეყვისა და მამანისასაყის, ორი დღე გრძელდება ებრადების მერ ასაყანაში მტრებს სოცეა სპარსეთის იმპერიაში. მანამ კი დედლოვლო ესარქი, სამი დღე მარხულობს ასაყის მხლებლებთან ერთად და სპარსეთის ებრადობასაც ამარხულებს მარხვის სამი დღე ორგანული ნაწილას მრავალდენას დღესასწაულისას, რომლის ორი დღე როგორც უკვე აღვინებ, საწყსო პურობას ეაზმობდა.

ესარქის არც დედა ჭყავს და არც მამა (ესა. 1. 7) ანუ იგი ობოლას, როგორც ადრეც შევინაშავს, ობოლო ინიციურად წარმომადგობის პერსონაყის ეთაყეტას მთაოსში (2).

შურის ანუ წოდის შრა

წოდის ყრის მოტივი ცნობილია ფოლკლორში: ზღაპარში ტყის ქიხში დედაბებლას მისლო ემაწყილის მასობინდელი კოჭაბობის ამაშის ასაყაზობს თუ ამაშის ემაწყილო წააგებდა, დედაბერი მას აკლავდა. კოჭაბობას ზოგჯერ სხვა ამაშის ენაცვლებდა. ჩვენს შემთხვევაში, მთავარი მამაც არას არა იმდენად ამაშის სახეობას გარკვევა, რამდენადაც მისი მთავარი არსი: პრატყკული და ეს იყო წოდის შრა. სწორედ აქედან იღებს სააყვის ანუ წოდის ყრის მოტივი ესარქის თქმულებებში. ჩემი აზამინდელ მიზანს არ წარმოადგენს იმის დადგენა თუ როდის გაინდა პირველად წოდის ყრის მოტივი და რა ისტორიულ-ეპიგრაფიული საფუძებლებს გაინაშა მას. ეკმაყოფილებს მხოლოდ ფაქტის აღნიშვნას. ერთის თქმა აღბადა ახლაც შესაძლებელია: ეს მოტივი უკვე იყო ინიციაციის შემქმნელი და განმხორციელებელი გეოგრაფიული საზოგადოებისასაყის იგი მოგოანებას მიკოდრდება მთაოსთან და ფოლკლორში. ქვის ქიხებში, რომელსაც გვიან კამალები ნარეკველა, წესსეულებებსა და ორშენა-წარმოდგენებში წყისის მონაწილე პერსონაყო ემდებება (ეს წარმოდგენას იმ დონეს შეესატყვისება, რომელიას მიხედეთ, ყველაფერი საიქოსეული. მთა შურის ბინადრებაც, ქვიდან არის შექმნილი). გვიანდელ ტრადიციამ, ქვის ქიხებში ეარსკვლეობთან ასოცირდებინა არც ის არის შემთხვევითია, რომ კანონ-სამართლის მკოდინებდად ესარქის წევნი, ეარსკვლავთმრეცხებულებს არან გამოყენებლინი და მეყვე სწორედ მათთან განიხილავს საკიხის რა უკონ დედლოვლო ეაზმისას საერაულოდა, რომ თქმულების შემქმნის დროისასაყის ატარებლინი მთაოს საკმაოდ არის განეყარებული და მეყვე და დედლოვლო ცოურ მთაოსებთან არან ასოცირდებლინი ზაყხულის დაკეცობრებული მთაოსში. ქართული მასალის შეუქნეს საკიხის განხილვო მატქს ერთ ნემს აღორბდელ პუბლიკაციასში (3). ეს ეარსკვლევი არის ესარქი, რომელიც იმადლოვლო დედლოვლის სახელიც არის. სპარსული წარმომადგობის ეს სიტყვა ატარებინა სწორედ "ეარსკვლავს" ნიშნავს (12). საყვირებელია, რომ იგი მთაოსის (იხ. ყისკრის ეარსკვლავი, ეენერა, დანა და სხვა მთას).

წოდის ყრა ხორციულებდა წოდის პირველი თყვის - ნისანის აყვეში ახაშეუროზის მეყვისის მე-12 წელს (ესა. 3. 7). თქმულების მიხედეთ, იგი მთელი წელსწყდის გრძელდებოდა წოდის უკანასკნელ აღორბს აყენებ.

სავაზაყხული წესსეულებებში (ცნობილია, რომ წყისის შემქრელებლებს ყოველი მისახლე აედლოვლებდა სპარსეთი საკვრისა და, გვიანდელი ტრადიციასში, ფულიას ექვცხლი, რთილისაც მეყვის

პირდება ჰამანი განხორციელებული აქტისათვის, სასავეს იღებს თანხის აკრებისა თუ თანხის დაბეგრის საწესო პრაქტიკიდან ყოველი ოჯახი გასცემდა სამარხო სუბშელსა და ფულს და ამ გზით უზრუნველყოფდა თავის მონაწილეობას საწესო რიტუალში, და შესაბამისად თავის წილ კეთილდღეობას რამეყო რწმენის თანახმად, რასაც გასცემდა შვირი, ღარბ-ღატაკისა თუ ღუთის (რიტუალში, მეუის) მამარს, მასვე მრავლად მოადებდა უკან წესწიულებების მაგურს ძალის წყალობით, ისტორიული საფუძვლებია აქედან იღებს სასავეს შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ ცნობილი გამოთქმა: „რასაცა გასცემ შენა, რაც არა დაკარგულა“, რომლის კლასტერურული პირველწყაროა საფუძვლელია, ბიბლია იყოს წესწიულების მონაწილეთა, ჩვეულებრივ, საწესო დარბევის ახორციელებდნენ ყველა ოჯახში და თუკი რომელიმე ოჯახში ისინი არ მყოფდოდნენ, ეს ცუდი ნიშანი იყო - იმ წელს ოჯახს ბარაქა და კეთილდღეობა დააკლებოდა, ესაყვის თქმულებებში ოჯახსა დარბევის მოტივს დაკარგული აქვს თავისი ოდნდელი საკრალური ფუნქცია და მას ჩაგვირის შევიწროებისა და ყაბლობის შინაარსი აქვს უკვე შექმნილი.

მეუისა და დელოფლის პირის ნახვის პირობა

ცნობილია, რომ მეუესა და დელოფალსა სახეების ნახვა აკრალული იყო (3). თქმულების მიხედვით, ასეთი პატივი მხოლოდ მეუის შვიდ მაიავს აქონდა (ესა, 1, 14). ასევე იკრალდებოდა დელოფლის პირისახის ნახვაც. ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც არ მოუხდა მეუის ნადიშვე დელოფალი ეამათა, უთოუდ იყო ის, რომ მას არ სურდა ქვეყნინება მის სახე იქ დამსწრეთათვის. ბიბლია ცხადყოფს რომ იკრალდებოდა ღუთის პირისახის დანახვა, ამ წესის დამრევეკვს სიკვდილი ელოდა. უფალი ურბებს სწორედ თავის პირისახის მათკენ მიმარაფით, ანუ სიკვდილთა ექადება:

ისტორიული ძირებითა ღუთისა თუ მეუედელოფლის პირისახის დანახვის აკრალუის მოტივი სასავეს იღებს საბელოში დატყვევებულ, ერთი მხრით, მენსტრუაციული გოგონებისა და, მეორე მხრით, მეუისა და მისი შვილების პირისახის უცხოთათვის ჩენების აკრალუიდან ( ).

ოქროსა და ვერცხლის საბელო და ნიშნები

ოქრო და ვერცხლი სათქოსიელი წარმომადელობის, ბიურფასი ღუთისაში, ამიტომ ოქროსა და ვერცხლის ნიშნები და საბელო მხოლოდ საკრალური დანიშნულების გამოიყენებოდნენ. ოქროსი და ვერცხლისა საკრალური ქორწინების საწილები (ესა, 1, 8), რომლებსუც ოქროსად და ვერცხლად ასოცირებულს მეუე და დელოფალი წვედოდნენ, ოქროსგან იყო დამსადელებული საბელოში, რომლებთათაც სასწილს სუბმდნენ საწესო ნადიშვის მონაწილეთა. ყოველთვე ეს ხარგამისა მანიშნებდა თქმულებებში, ხსენებულს წესწიულებების საკრალურ ხასიათზე.

ბალოვის წინი და მარხვა

მრავალი ხალხის ტრადიციამ მარხვა, ძაძებითა შეშოსვა, სამოსის ტანზე შეშობევა (სრული სიშშოსლის გუანდელი ფორმების), თავზე ნაცრისა თუ მიწის მტერის დაყრა რიტუალური სიკვდილის, გლოვის გამოხატვის ცნობილი ფორმებია. ასე მოიქცა მორდებია და მრავალი სხვა ებრალე, როცა შეიკოებენ თუ რა შუაკრული მარხვი ქიორდა ჩაფუქრებული ჰამანს მისი ხალხის მიმარსი (ესა, 4, 1, 3). ამ ნაწილში, რიტუალური გლოვია გადმოცემული, რასაც ადგილი ქიორდა არაერთი ხალხის წინასახალწლო საგაზფხიელი წესწიულებებში.

რელოგიურ პრაქტიკაში, ძირითადად მარხვის ორი ფორმაა გაერეკლებული: სრული შიშშოსლი და ამა თუ იმ საკვების ჭამის შეზღუდვა. უფრო ძველსა სრული შიშშოსლი, იგი ყუფნება წარმოდგენას, რომლის მიხედვითაც სათქოსიელი ბიბლიები ანუ სულები არაფერს ჭამენ ამიტომ მარხული რიტუალურად სულის ანუ მკვდრის მდგომარეობაში გადადის მხოლოდ ასეთ მდგომარეობაში მყოფს შეუძლია მოპოების უფლება წესწიულებებში მონაწილეობისა ან ღუთისახლად, ან მისი მიწიერი ხატისახლად - მეუისახლად, თხოვნისა და კეთილგანწყობის მოპოებისა. სრულიად ბუნებრივია, რომ უზარის მიხედვით, სახლდან უფრო ტყეისა თუ მათში წასილს წინ ყმაწიელი გმირი არასდროის არ ჭამს, რადგან უფრო ტყეისა თუ მათში წასილს სათქოსში გადასილად გაიარებოდა, ბუნებრივია, რომ ამ სამყაროში შედწევა მხოლოდ შშირს ანუ მარხულის შექმნის.

სხვა ტრადიციას, მარხვისას ჭამდნენ მხოლოდ იმ საკვებს, რომლისათაც, ხალხის რწმენითა, სათქოსი აკრებოდნენ. ოქროს ბიბლიები, საყდაპირველად ეს საკვები ცხოველური წარმოშობის საბელო იყო, შემდეგ ხმადი პური და წყალი, რომელიც გუთს იცვლება ხმადი პურისა და ღუთისა, განეთარებულ სამრამამოქმელ ეპოქაში მარხვისას ჭამდნენ მარცვლეული, კულტურებისაგან დაშადებულ საკვებს, აგრეთვე თევზს, კერძებს და ა. შ.

რამდენადაც გარდაცვლის სახელზე გავლილი, საკვების სურვა საწესო ჩვეულების ერთ-ერთი შემადგენელი საწილი იყო, სადაც ყველა მონაწილე რიტუალურად მკერდად იყო გარდასახული, ქვლებში ძირითადად ჭამდნენ მარცვლეული, კულტურებიდან დამსადებულ საკვებს (ლიბოსის, ფლავის, კორკტს და ა. შ.).

შირეული წარისულსა, საქორწილო სუყრასე პურება წესწიულების დანეზე გაასრებულს რიტუალს იყო, ამიტომ საქორწინო სუყრაც ძველად სამარხო საქმელებით იწყებოდა. (ღრთისა განმასჯალისაში ერთმანეთის პარალელურად სუყრასე ადგილი დაეკავა სხიქადსხე ეპოქაში, შესწესეებულსა სამარხო

საქმელებმა ასე აღმოჩნდა ერთმანეთს გვერდზედ ცხოველური და მცენარეული წარმოშობის სამარბო საქმელები სამგლოვიარო თუ საქორწინო სუფრაზე ამ თვალსაზრისით უფრო მონსტრუოზული აღმოჩნდა საქმეებო სუფრა. საქორწინო სუფრის სანქსო ხასიათის დაკარგვის შემდეგ დამკვიდრდა ნებისმიერი სუბარო საქმელების მიტანის პრაქტიკა.

საქოხსეული ბინადრები ხასიათდებიან აგრეთვე სრული სიმშვილით. ამიტომაც ადრე წესჩვეულებაში დღეაში ბილა ქერსონაგები მონაწილეობდნენ ამის მიზეზსა ის რომ წარსულში მცველიყოლებს შიშელად მარსადებიან ღვთაებებისა და მთაური გამრების სრული სიმშვილია დახატვისა თუ გამოქანადების წესს საუესეების მანძილზე იყო დამკვიდრებულს ამავე მიზეზისა არის რომ არქეოლოგთა მიერ ნაოენი უბეეესი მცირე თუ დღის ზომის ქარდაკებები სრულიად შიშელები არიან.

გვიანდელ კულტურაში საქოხსეული ბინადრები ნახეად შიშელ მდგომარეობაში არიან წარმოშეკლნის ნახეად სიმშველ გამოხატულა ძაბვისა. შემოხეული ტანსაცმლისა ფეხშიშეეობისა ტანსზეში ან ტანსქეში სიმშვილია და ა. შ. ბოლოს საქოხსეული ბინადრები არა თუ ჩაცმულნი არიან არამედ მათი სხეულები კოსრადან ფეხებამდე სრულიად არიან დაფარულნი სამოსის მიდენდაც კი, რომ არ შეიძლება გამოხდეს ფეხის ტერფი. ჩანს რომ ოდინდელ სრულ სიმშვილეს დაუპირისპირდა სამოსის ტანის სრული დაფარვა. შემოსიევეთი არ არის, რომ აღმოხადეს საქარეელოს მთელთა მთაში ნაყოფიერების ქალღვთაება სამხიარის ცნობილი ეპიტეტ-სახელთა აეულოლოანიო, რაც იმაზე მეტეეეებს რომ ამ ღვთაებას ეეული ღილეზიანი სამოსის სრულიად ქეინდა დაფარული.

ნაცროსა თუ მიწის მტეროს თაეზე დარწა რიტუალურად გამოხატავს რომ აღაშინი ამ გზისა გარდასახებოდა საქოხსეულ ომ ქერსონად. რომელიც მისი წარმოღვენისა მიწიდან # თახედან იყო შექნილი. ნაცროს თუ მიწის მტეროს ამის სიმბოლორებას წარმოადგენს მოტყანებისა ნაცროს თუ მისი ანალოგთა (მიწის მტეროს შაქრის ფეხნდის) ქერსონაუისათვის შერა სიმშრდისს წყრმის შექეეეტის სანოტიეის მოსმობის სიმბოლოური აქტი გახდა.

ძალზე მსაშენელოვანი ბის გარეეობა, რომ დახელებთა ამავე დროს მესლომანებს დღესასწაულებზე ყურბან ბარამობას მათს ახსნის სწორედ ამ დღეს განხორციელდა ბიბლოური ისტორია რომლის მიხედეთაც აბრამმა დემრისისათვის შესაწირად წაიყანა თაყვის მხოლოდ მოხილი ეთის ისაკი ხოლო შემდომ დემრამ ის ცხოველის დაცლთა შეაცეეეენა. ეს მოტიეი იმაყადლორს წარმოხადეთისაა სქესობრივ სიმწიერე შეხული ეთის საქრალური სეეედელი ბიბლთაში უქეე ადარ ხორციედედება ის მხოლოდ ეხედება მას ამასან ამ სეეედელი მოტიეირებულთა როგორც ეთის ღვთისადმი შეწირვა ცნობილია რომ ინიციატია შედეგბოდა საქრალური სეეედლისა და გაცოცხლებსაგან სამწარმოქმედ ეთისში ეს მოტიეი დაუკეზობრდა ბუნების სეეედლისა და გაცოცხლების იდეას ამდენად ყურბან ბარამობა შეიძლება ჩაითალოს გაზაფხული დღესასწაულთა როგო. რომლის დროსაც ბუნების გაცოცხლებას ანუ გაზაფხულის დიდგომას დღესასწაულებდნენ. ეს იყო ახალი წლის დღეობა. ისე როგორც ასეთად თეელებოდა წარსულში ებრული დღეობა ფურბი.

ლ ი ბ ე რ ა ბ უ რ ა :

1. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა ქარული ხალხური მედიცინა, I. თბილისი, 1997.
2. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა ქარული მთაისის საეეეებათა თბილისი, 1998.
3. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა მსეეუნახეთის სახის ისტორიული ძირები. - საქარეეელოს მეცნიერებათა აკადემიის ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები. I. თბილისი, 1997.
4. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა ხალხური გამოცანები და ქარული მთაური ტრადიცია. საქარეეელოს მეცნიერებათა აკადემიის ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები. შმ. თბილისი, 1999.
5. Рыба. - Мифы народов мира. Энциклопедия, т. 2. Москва, 1988. стр. 391-393.
6. Птицеворные евреи. - Краткая еврейская энциклопедия, т. 6. Иерусалим, 1992.
7. Мордехаи. - Краткая еврейская энциклопедия, т. 5. Иерусалим, 1990.
8. Пурим. - Краткая еврейская энциклопедия, т. 6. Иерусалим, 1992.
9. რ უ ხ ა ძ ე ჯ. ქარული ხალხური დღესასწაული. თბ. 1966.
10. რ უ ხ ა ძ ე ჯ. ბუნების ძალთა აღორძინების ხალხური დღესასწაული საქარეეეულში. ბერკობა-ვენეობა. თბ. 1999.
11. Гагулашвили И. Ш. Мифы о происхождении мира (Ракхобис. Находиться в печати).
12. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა ებრულ საეეეეარ საეეეეის მიხედ დღესასწაულის თბ. 1999.
13. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა სახლში სტუმრად მოსული მტრის ხელშეეეებებათის მოტიეის ისტორიული ძირები. - ვანიისად, 2000, № 3-4.
14. გ ა ბ უ ლ ა შ ე ი ლ ი ა ხალხური გამოცანები და ქარული მთაური ტრადიცია. საქარეეელოს მეცნიერებათა აკადემიის ქუთაისის სამეცნიერო ცენტრის შრომები. I. თბილისი, 1999.
15. Г а т т е в Б. Суверния и прирасудки у осетин. - Сборник сведений о Кавказских горах, вып. IV, 1876.

შინაარსი:

წინათყმა	2
თქმულება ესთერზე (ებრაულიდან თარგმნა შალომ დაეიძმა)	3
შემოკლებული აღნიშვნები მიღწეების სახელწოდებებისა	12
შემოკლებული აღნიშვნები ტალღური ლიტერატურის თხზულებათა სახელწოდებებისა	12
შემოკლებული აღნიშვნები ბიბლიის წიგნების სახელწოდებებისა	13
ძველი აღთქმა	14
ახალი აღთქმა	15
თქმულება ესთერზე, ებრაული ტრადიცია და მითიური არსი	16

ილია გავულაშვილი

თქმულება ესთერზე

ებრაული ტრადიცია და მითიური არსი

רחסא תלגימ

ქუთაისი - 2003

კავკასიის ხალხთა მეცნიერებათა აკადემია
ACADEMY OF SCIENCES OF THE CAUCASIAN PEOPLES
Академии наук народов Кавказа

ქუთაისი, ბუსაიძის ქუჩა, მეორევიკტორიალი, კორპუსი 16 / 8
16 / 8 BLOK. 2 MIKROREGION, BUKHAIDZE ST. KUTAISI, GEORGIA
ГРУЗИЯ, КУТАИСИ, БУХАИДЗЕ 2-ОЙ МИКРОРАЙОН, КОРПУС 16 / 8